ANUL IV. BUCURESCI, IULIE 1878 No. 10.

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANA"

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

« Predică cuvêntul »
II Tim. IV, 2.

SANTUL IPOLIT

Biografia luĭ. Unul din învĕţăceiĭ ceĭ maĭ renumiţĭ aĭ s-luĭ Irineŭ a fostŭ s-tul Ipolit, care, dupre cum ni spune Ieronim, maĭ ântâiŭ a fostŭ senatorŭ şi apoĭ Episcopŭ. El s'a luptatŭ contra luĭ Noet, care era apăratŭ de cătrĕ Episcopiĭ Romeĭ Zefirin (201—218) şi Calist (219—223). In cartea V contra eresiilor Ipolit scrie, că Zefirin şi Calist aŭ urmatŭ eresia cea spurcată, corupênd credinţa în dogma despre Fiiul luĭ D-ḑeŭ. S-tul Ipolit, combătênd cu forţa atât pre Noet, cât şi pre succesoriĭ sĕĭ el pre timpul împĕrăţieĭ luĭ Alecsandru Sever a scrisŭ crugul seŭ paschalŭ; ĭar soçieĭ imperatoruluĭ Filip (244), imperatriceĭ Severa, el 'ĭ a scrisŭ o epistolă. Insuşĭ locul catredreĭ luĭ episcopale îlŭ punea în contactŭ cu palatul imperialŭ, şi el era Episcopŭ, dupre cum ḑicéŭ ceĭ vekĭ, al porţilor Romeĭ, séŭ maĭ precis, Episcopŭ din apropierea Romeĭ, adecă episcopia luĭ se afla pre câmpul Vero în calea Tiburtie. Prudenţiu în imnul s-luĭ Ipolit scrie, că el a muritŭ cu mórte de martirŭ la pórta Ostia, ĭar rĕmăşiţele luĭ aŭ fostŭ depuse în cimitirul din câmpul Vero. Tot Prudenţiu în acelaşĭ imnŭ numesce pre Ipolit sântul învĕţătorŭ, păstorul zelosŭ, ĭar păgâniĭ de pre acele timpurĭ îlŭ numĭaŭ căpitenia închinătorilor luĭ Christos, adecă Episcopŭ. De ùnde se vede, că Episcopul Ipolit, celŭ ce îşĭ avea catedra la cimitirul Vero, şi Ipolit, celŭ cântatŭ de Prudenţiu, sûntŭ

una şi aceiaşĭ pérsónă. Prudenţiu, Ieronim şi Teodorit numescŭ pre s-tul Ipolit martirŭ, dar numaĭ eĭ cu toţiĭ nu arată timpul martisăreĭ luĭ.

OPERELE LUĬ IPOLIT

Dupre cuprindere, operele s-luĭ Ipolit potŭ să fie împărţite în istorico-canonice, dogmatico-polemice şi în ecsegetice.

Din **clasa ântăia** de opere noĭ astă-ḑĭ ni sûntŭ cunoscute: *Tractatul despre paschă* şi *Regulele eusebieĭ apostolice.* Opera despre paschă este cea ântăia cercare pentru formarea unuĭ crugŭ paschalŭ creştinŭ. Şi acéstă operă este scrisă, se înţelege, cu ocasiunea disputeĭ despre timpul sĕrbăreĭ pascelor (1).

Din operele **dogmatico-polemice** sûntŭ de notatŭ: *a*) Opera *contra eresiilor, b*) Opera *contra luĭ Veron* şi *aluĭ Helic, c*), Composiţiunea *despre Christos şi Antichrist* şi *d*) Omilia de la *Teofanie.*

Eusebie, Ieronim şi Fotie cunoscéŭ o operă a s-luĭ Ipolit *contra tuturor eresiilor.* Pênĕ în timpurile de pre urmă, era cunoscută numaĭ partea de pre urmă a acesteĭ opere spaţiósă—*reflecsiunĭ în contra luĭ Noet*, în óre-ce restul se consideră perdutŭ. La 1842, în Aton, a fostŭ găsitŭ unŭ manuscriptŭ vekiŭ în limba grécă, în care, dupre cum s'a probatŭ prin unŭ studiŭ specialŭ, se aflaŭ opt cărţĭ din ḑece ale opereĭ luĭ Ipolit contra eresiilor (2). Opera acésta aluĭ Ipolit se numesce: φιλοσοφούμενα ἢ κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἔλεγχος = filosofisărĭ, séŭ refutaţiunea tuturor eresiilor». Titlul ântăiŭ se referă în modŭ specialŭ la cartea ântăia, carea cuprinde unŭ ecstractŭ fórte bunŭ al filosofieĭ vekĭ grece şi parte din filosofia orientală; ea ni dă unŭ tabloŭ al diverselor ideĭ despre cestiunile, ce aŭ preocupatŭ tot-de-una omenirea. Acestŭ tabloŭ, dupre cum ḑice kĭar autorŭl, este fă-

(1) Operele s-luĭ Ipolit, ce s'aŭ putută descoperi, aŭ fostŭ publicate de cătrĕ Alb. Fabricius. Hamburgae 1716. Holland în volumul al doile al biblioteceĭ părinţilor le-a publicatŭ cu adaose. In timpurile maĭ noĕ Ang. Majo a publicatŭ şi alte scrierĭ ale s-luĭ Ipolit, (Romae. collect. vet. Anct. 1833). Unele opere ale s-luĭ Ipolit aŭ fostŭ traduse încă din anticitate în limba arabică şi siriacă (Asseman. Bibl. T. III Fabric. Bibl. graec. T. VII).

(2) S. Hippoliti cont. Haeres. Oxonii 1851. st. Hippolitus and the Church of Rome. London 1852.

cutŭ cu scopul, de a se vedea, că ereticiĭ nu avéŭ nimicŭ al lor propriu, şi totul este luatŭ din filosofia păgână. Cărţile următóre cuprindŭ analisa tuturor eresiilor în ordinea, cum ele s'aŭ manifestatŭ de la apostolĭ. Cartea a ḑecea cuprinde ŭnŭ resumatŭ al celor precedente şi o refutaţiune minutiósă a luĭ Noet. Acéstă refutaţiune are importanţa sa şi pentru cuvêntul, că ideile luĭ Noet sûntŭ ideile şi a le neologilor noştri.

S-tul Ipolit la începutŭ arată principiile fundamentale, pre care şi le pune Noet pentru doctrina sa (§ 1—3). Dupŏ aceĭa, esplicând tecsturile Scripturei, citate de Noet, el îĭ opune alte tecsturĭ (§ 4—8). Precum alegerea, aşa şi esplicaţiunea vorbelor din s-ta Scriptură, sûntŭ opera unuĭ teologŭ consumatŭ. Maĭ departe el scrie: «precum celŭ, ce voĭesce a învĕţa înţelepcĭunea lumeĭ, nu póte să o facĕ acésta alăturea cu doctrinele filosofice, aşa şi celŭ, ce voĭesce să înveţe teologia, cea dupre D-ḑeŭ, trebue să o înveţe numaĭ din s-tele Scripturĭ. Precum voĭesce Părintele, aşa vomŭ crede; precum voĭesce el să ne înveţe, aşa vomŭ mărturisi. Nu dupre voĭa nóstră, nu dupre cunoscinţele propriĭ ale nóstre vomŭ face voĭa luĭ D-ḑeŭ; dar cum a voitŭ el să ne înveţe în s-ta Scriptură, aşa vomŭ cugeta» (§ 9). Dupŏ aceste urméză espunerea doctrineĭ despre s-ta Treime dupre manuducerea revelaţiuneĭ divine.

«El (D-ḑeŭ) a fostŭ unul, şi nu era cu dînsul nimicŭ contimpuranŭ, când el şi-a propusŭ creaţiunea lumeĭ. El a escugetat'o, a voitŭ, a ḑisŭ şi lumea s'a creatŭ. . . . nimicŭ nu-ĭ era contimpuranŭ Luĭ, esista numaĭ el singurŭ. Dar el în unitatea sa era mulţime (αὐτὸς δὲ μόνος ὢν, πολὺς ἦν); întru cât el nu esista fŏrĕ de Cuvêntŭ (ἄλογος), nicĭ fŏrĕ de Inţelepcĭune (ἄσοφος), nicĭ fŏrĕ de Putere, nicĭ fŏrĕ de Consiliu. Totul era în Dînsul şi El era totul. Dar când a voitŭ El dupre voinţa sa, atuncĭ el a născutŭ Cuvêntul sĕŭ, prin care a creatŭ totul. . . . Tótă creaţiunea a creat'o El; cu Cuvêntul el a născutŭ pre Cuvêntŭ. . . Şi éca 'naintea Luĭ altul. Şi décă ḑicŭ eŭ altul, apoĭ acésta nu însemnéză doĭ D-ḑeĭ; El este, ca o lumină din lumină, ca apa din isvorŭ, ca o raḑă din sóre». Spre a proba aceste citéză cuvintele: «La începutŭ era cuvêntul şi Cuvêntul era la D-ḑeŭ şi D-ḑeŭ era Cuvêntul» Pentru confirmarea trinităţeĭ persónelor, s-tul Ipolit citéză şi ordinul, datŭ pentru botezŭ (§ 10—14). «Tu introducĭ o vorbă când determinĭ pre Fiiul,

ḑicéŭ adversariŭ luĭ Ipolit. Ioan vorbesce despre Cuvêntŭ, dar el aicĭ se esprimă în modŭ alegoricŭ». La aceste rĕspunde s-tul Ipolit : «nu, nu se esprimă el alegoricŭ. Presentându-ni pre cuvêntŭ, care esista la începutŭ şi acum a fostŭ trămisŭ, după aceste se adaugă în apocalipsŭ : *şi am vĕḑutŭ eŭ cerul deskiḑêndu-se, şi éca unŭ calŭ albŭ şi călăreţul de pre dînsul Credinciosŭ şi Adevĕratŭ,* care judecă şi luptă cu dreptate .... El este învestmêntatŭ cu vestmêntŭ stropitŭ cu sânge. Şi se numesce numele Luĭ : *Cuvêntul luĭ D-ḑeŭ*». (Apocal. XIX, 11—13). Vedeţĭ Fraţilor, că chaĭna, muétă în sânge din contemplaţiune, însĕmnéză corpul, în care s'a pogorîtŭ pentru a suferi patima Cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, celŭ nesupusŭ patimeĭ (§ 15)». «Cum póte să nascĕ D-ḑeŭ? Tu în fie-care ḑi veḑĭ diferite cause, relative la omŭ, şi cu tóte aceste nu poţĭ esplica cum acésta se întêmplă» (§ 16). După aceste espune în scurt, dar cu o privire în particular clară, doctrina despre încorporarea Cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ, precum şi scopul încorporăreĭ. «Să credemŭ, fraţilor, conform tradiţiuneĭ apostolice, că D-ḑeŭ Cuvêntul s'a pogorîtŭ din cerŭ în sânta Fecĭóra Maria, pentru ca, încorporându-se din dînsa şi acceptând Spiritŭ umanŭ, să credemŭ, că sufletŭ raţionalŭ a devenitŭ totŭ aceĭa, ce este omul, esceptând pĕcatul, pentru ca să mântuĭascĕ pre celŭ căḑutŭ, şi dăruind celor, ce credŭ în dînsul, nemurire»....

Opera *contra luĭ* Veron şi *Helic,* următoriĭ luĭ Valentin, a ajunsŭ pênĕ la noĭ numaĭ în părţĭ. Veron, cu următoriĭ sĕĭ, admitea confundarea ambelor naturĭ în Christos, şi prin «monada acţiuneĭ» eĭ înţelegea, că Cuvêntul a devenitŭ corpŭ prin transformarea divinităţeĭ în omenire şi a omenireĭ în divinitate. Ideile principale ale opereĭ luĭ Ipolit, ajunse pênĕ la noĭ, sûntŭ cele următóre : «Cuvêntul, primind omenirea, n'a suferitŭ nicĭ o skimbare; cele doĕ naturĭ şi cele doĕ voĭ nu s'aŭ confundatŭ în Christos. Divinitatea luĭ Christos în tótă natura sa a devenitŭ omŭ, pentru ca, pătimind cu corpul, care este capabilŭ de patimă, să rescumpere némul nostru întregŭ, supusŭ morţeĭ».

Refutaţiunea luĭ Veron dupre esenţa sa sémănă cu doctrina despre încorporare, pre care am vĕḑut'o în refutaţiunea luĭ Noet.

In opera *despre Antichrist* Ipolit resolvă cestiunele : Ce felŭ are să fie Antichrist? Cum are să amăgĭascĕ pre ómenĭ? Şi ecsplică contemplaţiunea luĭ Ioan teologul.

Omilia s-luĭ Ipolit la Teofanie (Bobotéză) este însĕmnată şi din punctul de privire dogmaticŭ, precum şi ca modelŭ oratoricŭ al unuĭ părinte anticŭ al Bisericeĭ. In partea întâia predicatorul presintă măreţia amóreĭ şi modestia Mântuitoruluĭ, Carele, fiind Domnŭ şi Creatorŭ, acceptă botezul de la servitorŭ. In partea a doa descrie actul botezuluĭ şi pre Spiritul celŭ dătătorŭ de viéţă.

Cu numele s-luĭ Ipolit noĭ avemŭ şi opere, care nu apartinŭ luĭ. Aşa de esemplu : opera *despre sfârşitul lumeĭ şi despre Antichrist.* Ea nu sémănă cu celelalte opere ale luĭ nicĭ dupre stilŭ şi nicĭ dupre cuprindere; limba acesteĭ opere este o limbă grécă coruptă; ideile sûntŭ cu totul opuse celor, ce se găsescŭ in opera autentică despre Antichrist. Aşa pentru esemplu idea, că Antichrist va fi diavolŭ, şi nu omŭ, şi că spiritele ómenilor esistŭ din eternitate.

NB. Acéstă operă este tradusă şi în limba rusă şi ea este fórte iubită de schismaticiĭ, séŭ lipoveniĭ ruşĭ.

SANTUL CIPRIAN

Biografia luĭ. S-tul Ciprian, a fostŭ fiiul unuĭ senatorŭ avutŭ; el iubea cu pasiune sciinţa şi era oratorŭ renumitŭ. Pĕnĕ la etatea de 40 aniĭ al vieţeĭ séle el a fostŭ păgânŭ şi la 246 de la Christos el in urmarea convicţiuneĭ, căpătată de la presbiterul Ceciliu, a primitŭ botezul şi şĭ-a skimbatŭ cu totul viéţa. Zelul luĭ pentru credinţă şi viéţa luĭ creştină a atrasŭ in curênd privirile clerului şi ale poporuluĭ. Dupŏ doĭ anĭ de la creştinarea sa a fostŭ sânţitŭ preutŭ, iar dupŏ unŭ anŭ de la acésta s'a alesŭ Episcopŭ.

Activitatea luĭ păstorală a fostŭ îndreptată asupra organisaţiuneĭ disciplinare. Rigurositatea luĭ Novat a atrasŭ asupra sa privirile acestuia, iar afacerea eresieĭ acestuia a fostŭ întreruptă de terorile persecuţiuneĭ amerinţătóre. Când persecuţiunea luĭ Deciu maĭ încetase, Ciprian, dupŏ o despărţire de 16 lunĭ cu Biserica sa, s'a întorsŭ în Cartagena şi la sinodŭ s'a ocupatŭ cu cestiunea celor căḑuţĭ în pĕcate. Respectiv de ceĭ căḑuţĭ în pĕcate s'a chotărîtŭ, ca în contra opiniuneĭ luĭ Novat, eĭ să nu fie lipsiţĭ de speranţa mântuireĭ, dar nicĭ să li fie permisă comunicaţiunea cu credincioşiĭ, pênĕ ce nu vorŭ suporta penitenţă.

La anul 255 a începutŭ disputa despre botezul ereticilor. Ciprian, urmând opiniunea Bisericeĭ séle, şi pre consideraţiunea, că afară de

Biserică nu este Spiritul luĭ D-ḑeŭ şi prin urmare şi nicĭ mistere, a stabilitŭ, ca ereticiĭ, ce se întorcŭ la Biserică, să se reboteze. In anul 257 la sinodul celŭ numerosŭ s'a stabilitŭ, ca Biserica de Cartagena să nu se adreseze la cea de Roma pentru judecată. Şi tot în acestŭ anŭ, pre timpul persecuţiuneĭ luĭ Vălerian, s-tul Ciprian a fostŭ ecsilatŭ şi dupŏ unŭ anŭ el a muritŭ cu mórte de martirŭ.

OPERILE S-LUĬ CIPRIAN

Operele s-luĭ Ciprian sûntŭ scrise maĭ tóte din motivele cestiunilor timpuluĭ sĕŭ şi cuprindŭ soluţiunĭ asupra ne'nţelegerilor eclesiastice (1). Cea maĭ mare parte a lor este compusă din epistole, ĭar restul din tractate.

a). *Pentru păstorĭ*, **cartea despre zelŭ şi invidie** este o operă de aurŭ, şi se póte considera ca fructŭ al spirituluĭ curat-apostolicŭ. In acéstă operă se găsescŭ instrucţiunĭ, cum datorimŭ să ne guvernămŭ pre noĭ pentru lume şi în folosul Bisericeĭ.

b). *Pentru abstinenţĭ*, **cartea despre conduita feciórelor**, este scrisă cu simţimênte creştinescĭ calde. Ea are unŭ stilŭ vioiŭ, şi atrăgĕtorŭ, şi cuprinde ideĭ frumóse şi regule.

c). *Amórea cătrĕ suferinḑĭ* a motivatŭ pre s-tul Ciprian, ca să scrie treĭ opere însemnate: despre **sublimtatea răbdăreĭ**, despre **caritate** şi despre **mortalisare**. In opera ântâia se arată, prin esemple şi tecsturĭ din s-ta Scriptură sanctitatea şi preponderenţa răbdăreĭ cedătóre şi se represinţă urmările rele ale nerăbdăreĭ. In opera a doa s-tul Ciprian vorbesce despre caritate, ĭară în tractatul despre mortalisare s-tul Ciprian arată măreţia creştinismuluĭ, care despreçuesce pericolele pentru mântuirea altora.

d). Cartea despre **ceĭ căḑuţĭ** conţine în sine ideĭ marĭ despre penitenţă. Păstorul maĭ ântâiŭ deplânge aicĭ căderea lor în pĕcate (§ 1—4); dupŏ acésta urmăresce causele căḑereĭ, şi el găsesce causa principală în penitenţa nesuficientă pentru pĕcatele de maĭ 'nainte (§ 5—16); şi în fine presintă esemple de o adevĕrată penitenţă

(1) Ediţiunile cele maĭ bune ale operelor s-luĭ Ciprian sûntŭ, acea de Rigalt 1666 cu note. Paris; a luĭ Fellou Oxonii 1680, Bremae 1690; şi ediţiunea de Paris a luĭ Maron 1726, de Veneţia 1728 şi de Vĭuţburg 1786.

şi arată cum trebue să se facĕ penitenţa (§ 17—36). «D-ḑeŭ, ḑice el, este îndurătorŭ şi bunŭ, ca unŭ părinte; dar trebue să ne te-memŭ de dînsul, ca de judecătorii pămêntescĭ. Décă pĕcătuimŭ mult, atuncĭ trebue să plângemŭ cu amarŭ. O plagă adûncă trebue vindecată cu îngrijire şi multŭ timpŭ; de aceĭa penitenţă trebue să egaleze cu mărimea greşaleĭ» (§ 35).

Din operele apologetice ni este cunoscută cartea cătrĕ Demetrian despre **adoraţiunea idolilor** şi **«treĭ cărţi de argumente contra Judeilor»**.

Contra eresiilor şi a schimaticilor; Despre unitatea Bisericeĭ; Note asupra acesteĭ opere şi a cestiuneĭ despre botezarea ereticilor; Cartea contra luĭ Donat dupre botezŭ; Invĕţătura despre diversele materiĭ ale credinţeĭ.

In **cartea despre unitatea Bisericeĭ**, scrisă din motivul eresieĭ luĭ Novat în Biserica Romeĭ, s-tul Ciprian caută să combată cutesarea ómenilor, cariĭ voĭescŭ să compunĕ comunităţĭ separate, nedependinte de administraţiunea legală ierarchică. La începutul opereĭ s-tul Ciprian recomândă, ca să unimŭ simplitatea cu prudenţa, să ne ferimŭ de insinuările secrete satanice ale eresiilor şi ale schismelor şi propune idea principală, că Biserica luĭ D-ḑeŭ este una. Acéstă idee se probéză ântâiŭ cu cuvintele Mântuitorului, adresate apostoluluĭ Petru (Mat. XVI, 18), cu cuvintele apostoluluĭ Paul: «unŭ corpŭ şi unŭ spiritŭ» şi cu alte citate din s-ta Scriptură. «Episcopatul este unul, deşi fie-care Episcopŭ are partea sa. Biserica este ĭarăşĭ una, deşi membriĭ eĭ cu desvoltarea credinţeĭ s'aŭ înmulţitŭ». La espresiunea, décă ecsistŭ şi comunităţĭ separate, respunde, că de 'ndată ce comunitățile se compunŭ din ómenĭ cu o conduită rea şi cu ideĭ rele, nu în spiritul luĭ Christos, atuncĭ ele singure de sine se separă de Biserică. Iar ce se atinge de cuvintele, că «unde suntŭ doĭ séŭ treĭ adunaţĭ în numele meŭ, acolo suntŭ şi eŭ în mijlocul lor» (Mat. XXVIII, 20), s-tul Ciprian le esplică în sensul, că aceste privescŭ pre ceĭ adunaţĭ la rugăciune cu spiritul supunereĭ şi al amóreĭ în cuprinsul Bisericeĭ şi prin urmare nu se potŭ înţelege aceĭ, ce cu spiritul mândrieĭ compunŭ comunitatea lor, afară de Biserică. Arătând greutatea pĕcatuluĭ celor, ce introducŭ în Biserică separaţiunea, aduce asupra lor mustrarea profetică (II Tim. III, 2—9), şi ĭĭ aséménă cu predecesoriĭ lor Da-

tan şi Aviron. In fine, arată, că nu trebue, ca, imitând esemplele altora, să se introducĕ separaţiunea în Biserică, şi convinge cu tótă amórea, ca să se ţinĕ de unitatea cu Biserica.

Acéstă operă a influenţatŭ fórte mult asupra contimpuranilor s-luĭ Ciprian ; ea şĭ-a vutŭ importanţa sa şi maĭ pre urmă.

Conclusiunea ideilor séle despre unitatea Bisericeĭ Ciprian a aplicat'o la botezarea ereticilor. Biserica este una, prin urmare afară de Biserică nu sûntŭ mistere. Conclusiunea este dréptă, când Biserica unitară se ţine în tóte de unul şi acelaşĭ Spiritŭ al luĭ Christosŭ, séŭ, ce e tot-una, când membiĭ eĭ, orĭ unde s'ar afla eĭ, facŭ tóte conform cu Spiritul credinţeĭ. Altrăminte noĭ am deveni donatiştĭ. In raportŭ însĕ cătrĕ timpul luĭ Ciprian trebue să recunóscemŭ, că relele, aduse Bisericeĭ de cătrĕ ómeniĭ sumeţĭ, scuzază severitatea luĭ Ciprian în contra lor. Celŭ puţin actele luĭ de supremaţie morală esprimă cunóscerea maĭ de aprópe a credinţeĭ, şi înlătură actele condemnabile ale luĭ Stefan, care de la sine adeskisŭ uşa Bisericeĭ fie-căria adunăturĭ de ómenĭ. Maĭ pre urmă la sinodul din Nicea (325) şi de Constantinupolŭ (381) Biserica a limitatŭ asupra căror ereticĭ trebue să repetimŭ botezul.

Ciprian are **o operă şi de cuprindere dogmatică**, contra luĭ Donat. Aicĭ el descrie puterea cea miraculósă a botezuluĭ.

S-tul Ciprian s'a ocupatŭ maĭ ales de necesităţile vieţeĭ practice ale Bisericeĭ. Si cu tóte aceste în operele luĭ se găsescŭ ideĭ fórte însĕmnate despre unele materiĭ ale credinţeĭ, — *despre misterul, confirmaţiuneĭ*, (ungerea cu s-tul Mirŭ), *despre Eucharistie*, despre *mărturisire (penitenţă)*, *despre preuţie*, *despre legătura Bisericeĭ terestre cu cea ceréscă*, despre *corupţiunea natureĭ nóstre*, despre *Christos Mântuitorul*.

SANTUL GRIGORIE FĂCĔTORUL DE MINUNĬ.

Biografia luĭ. Grigorie, Episcopul de Neocesaria, şi făcĕtorul de minunĭ, kĭematŭ fiind maĭ 'nainte Teodor, îşĭ trăgea originea dintr'o familie însemnată a Neocesarieĭ. Părintele luĭ, fiind păgânŭ, l'a educatŭ în păgânismŭ, şi el a primitŭ tótă educaţiunea necesară, ca să devinĕ unŭ advocatŭ bunŭ. A învĕţatŭ legile şi limba lor, adecă cea latină şi s'a decisŭ, ca să se ducĕ în Roma, pentru

ca acolo să se familiriseze maĭ mult cu dreptul romanŭ. Dar providenţa a organisatŭ lucrurile altŭ-felŭ. Pre negândite Teodor, împreună cu fratele sĕŭ Atenodor, a trebuitŭ să petrécĕ pre sora lor în Cesaria, unde bărbatul eĭ primise funcţiunea de consiliarŭ. Din Cesaria, el a pututŭ să mérgĕ în Berit, care avea o scólă renumită de dreptŭ. Dar, făcênd cunoscinţă cu Origen (231) el şi fratele sĕŭ, aŭ uĭtatŭ atât Beritul, cât şi Roma. Origen a începutŭ să-ĭ desfăşure principiele credinţeĭ, şi să-ĭ esplice s-ta Scriptură. După o remânere de opt anĭ pre lôngă Origen, s'a botezatŭ de acesta; în urmarea căruĭ actŭ Gregoriu a mulţemitŭ învĕţătoruluĭ sĕŭ în public. In fine Gregoriu s'a întorsŭ în patria sa şi aicĭ el s'a retrasŭ în deşertŭ. Fedim, Episcopul de Amasia, a alesu pre Gregoriu Episcopŭ al Neocesarieĭ. Când s tul Gregoriu a primitŭ Episcopia de Neocesaria, eraŭ numaĭ şépte-spre ḑece creştinĭ în Neocesaria, ĭar când el a muritŭ, aŭ remasŭ tot atâţea păgânĭ. Mulţimea de minunĭ, făcută de dînsul, ĭa datŭ numele «făcĕtorŭ de minunĭ» şi acelŭ de «altŭ Moisi». In timpul persecuţiuneĭ luĭ Decie (250) el, împreună cu mulţĭ din păstoriţiĭ sĕĭ, a părăsitŭ oraşul, şi cu acésta şĭ a mântuitŭ viéţa, carea era aşa de trebuincĭósă atât pentru turma sa, cât şi pentru alte Bisericĭ. Pre la anul de la Christos 270 a muritŭ în pace.

OPERELE LUĬ

a) **Simbolul credinţeĭ**, care are o origine minunată. La 240, maĭ 'nainte de primirea demnităţeĭ de Episcopŭ, Gregoriu în singurătate se ocupa cu învĕţarea dogmelor credinţeĭ, şi aicĭ is'a presentatŭ luĭ unŭ bătrînŭ respectuosŭ cu o femee, înpodobită cu lumină ceréscă, cariĭ l'aŭ învĕţatŭ pre dînsul credinţa creştină (Aceştia eraŭ Maĭca Domnuluĭ cu apostolul Ioan). Grigorie după aceĭa a predatŭ acestŭ simbolŭ Bisericeĭ séle din Neocesaria. Acestŭ simbolŭ, ce se atribue de cătrĕ Gregoriu Nisul luĭ Gregoriu, făcĕtoruluĭ de minunĭ, începe aşa: «Unul este D-ḑeŭ Tatăl al Cuvêntuluĭ celuĭ viu, al înţelepcĭuneĭ ceĭ esenţiale prin sine, al Putereĭ etc.

b) **Epsitola canonică**, scrisă de făcĕtorul de minunĭ, când Goţiĭ aŭ năvălitŭ asupra Pontuluĭ. In timpul năvălireĭ aceştia mulţĭ creştinĭ aŭ căḑutŭ în diferite pĕcate. Cu acéstă ocasiune «Prea Sân-

ţitul Papa» al Pontuluĭ, Episcopul Atenodor, fratele s-luĭ Gregoriu, l'a consultatŭ, întrebându-lŭ cum trebue să se pórte cu ceĭ greşiţĭ. S-tul Gregoriu a trămisŭ regule, arătând cine dupre dreptul Bisericeĭ de Neocesaria póte să fie ertatŭ şi cine trebue să fie supusŭ anatemeĭ eclesiastice (262).

c). **Discursul de laudă pentru Origen.** Acéstă producţiune literară este însĕmnată în privinţa stiluluĭ, a formăreĭ Bisericeĭ şi kĭar în privinţa dogmatică. Aicĭ între altele se vorbesce în modŭ clarŭ despre divinitatea Cuvêntuluĭ şi despre pĕcatul originalŭ.

MARTIRUL LUCIAN

Biografia luĭ. Lucian, fiŭ de părinţĭ nobilĭ din Samosata, a primitŭ educaţiunea corespunḑĕtóre cu posiţiunea luĭ socială şi el a fostŭ preparatŭ pentru funcţiunĭ civile. Dupŏ mórtea părinţilor, împărţindu-şĭ averea săracilor, el s'a dusŭ la Efrem, mărturisitorul din Edesa, şi a ascultatŭ preceptele luĭ pentru esplicarea Scriptureĭ. El ducea o viéţă severă şi ascetică. Rădicatŭ la trépta de preutŭ al Antiochieĭ, el a organisatŭ acolo o scólă. Cu zelŭ şi succesŭ predica creştinismul Iudeilor şi păgânilor «aplicându-se singurŭ la învĕţăţura cărţilor sânţite şi întorcênd pre mulţĭ din Elinĭ la D-ḑeŭ». La începutul persecuţiuneĭ luĭ Deoclitian (303) el a fostŭ unul din mărturisitoriĭ din Nicomidia aĭ credinţeĭ şi a înscĭinţatŭ pre Biserica de Antiochia despre mórtea martirică a s-luĭ Antim, Episcopul de Nicomidia. Intorcêndu-se în Antiochia, el în anul 311, fiind trădatŭ de cătrĕ unŭ Savelian, a fostŭ dusŭ în Nicomidia, unde era atuncĭ imperatorul Macsimilian, şi presentând prefectuluĭ martirisătorŭ o apologie a credinţeĭ crestine, el a fostŭ asvêrlitŭ în carceră, spre a servi, ca sacrificiu pentru férele flămânde. La tóte întrebările, ce i se punéŭ, el respundea tot într'unŭ feliŭ: «eŭ sûnt creştinŭ». Ingreuétŭ de lanţurĭ, sfăşiétŭ de fóme, el în carceră sta culcatŭ pre spate şi nu putea face nicĭ cea maĭ mică mişcare. Părtaşiĭ la suferinţĭ cu dînsul doriaŭ, ca la serbătórea Teofaniilor, ce se apropiea, să se împărtăşiască cu dînsul pentru ultima dată din masa luĭ Christos. Acelŭ, ce se prepara pentru sacrificiul Domnuluĭ, efectuă pre peptul sĕŭ propriu misterul eucharistieĭ şi în ḑioa, desemnată de dînsul, a muritŭ cu mórte de martirŭ.

OPERILE S-LUĬ LUCIAN

Corigerea tecstuluĭ Grecŭ al Biblieĭ. Ocupaţiunea cea maĭ importantă sciinţifică a luĭ Lucian a fostu corigerea tecstuluĭ grecŭ al Biblieĭ. Fericitul Ieronim ḑice: «Lucian, bărbatŭ însemnatŭ, preutŭ al Bisericeĭ de Antiochia, atâta s'a ocupatŭ cu Scriptura, că şi pênĕ acum maĭ multe esemplare se numescŭ ale luĭ Lucian». Acelaşĭ motivŭ, ce a făcutŭ pre s-tuĭ Pamfil în Palestina să osbserve tecstul grecŭ al vekĭuluĭ Testamentŭ, totŭ acesta a împinsŭ şi pre Lucian, ce trăĭa în Şiria şi Asia mică, ca să supunĕ unuĭ studiu tecstul întregeĭ Biblii, adecă a vekĭuluĭ, precum şi a nouluĭ Testamentŭ. S-tul Lucian, dupre cum scriŭ Suida şi Metafrast, a vĕḑutŭ în tecstŭ erorĭ întroduse nu numaĭ de timpŭ, dar şi de ómenĭ rĕŭ — intenţionaţĭ; şi de aceĭa s'a decisŭ, ca să întrebuinţeze ostenélă şi tóte cunoscinţele séle, pentru ca să redea Bisericeĭ unŭ tecstŭ corectŭ. El maĭ ântâiŭ şĭ-a întorsŭ privirile séle asupra tecstuluĭ ebraicŭ, pentru care prealabil a şi învĕţatŭ limba ebraică; şi cunoscênd limba siriacă, ca pre a patrieĭ séle, el a pututŭ în curênd, ca să cunóscĕ fórte bine tecstul originalŭ al vekĭuluĭ Testamentŭ; pre lôngă originalŭ, el a avutŭ în vedere şi diversele traducţiunĭ ale tecstuluĭ. Autorul Antologieĭ grece ni spune, că s-tul Lucian a predatŭ Bisericeĭ de Nicomedia vekĭul şi noul testamentŭ, scrisŭ în treĭ colóne. Acéstă scire este adevĕrată în totul, şi este fórte uşor de a cunósce, care aŭ fostŭ tecsturile, în fie-care din aceste colóne. Kĭar pentru cuvêntul, că s-tul Lucian s'a născutŭ în Siria, n'a pututŭ să nu întórcĕ atenţiunea sa şi asupra traducţiuneĭ vekĭ siriace, numită Peşito, şi studiul seriosŭ al tecsturilor ne convinge, că s-tul Lucian a avutŭ în adevĕr în vedere şi tecstul Peşito; fiind că particularităţile acestuĭ tecstŭ se observă şi în tecsturile, ce maĭ pórtă urmele luĭ Lucian. Cu modul acesta în cele treĭ colóne ale tecstuluĭ s-luĭ Lucian intraŭ, şi tecstul ebraicŭ, precum şi celŭ grecŭ.

Caracterul lucrăreĭ luĭ Lucian se póte vedea în cuvintele fericituluĭ Ieronim, când el ḑice: «observŭ în scurt, ca să sciţĭ şi voĭ, că alta este ediţiunea, pre carea Origen, Eusebie din Cesaria şi toţĭ scriitoriĭ grecĭ o numescŭ comună şi simplă (κοινή, comunem atque vulgatam), şi pre carea mulţĭ acum o maĭ numescŭ a luĭ Lucian, şi alta este ediţiunea celor LXX de traducĕtorĭ, şi care se maĭ gă-

sesce şi în Ecsaple». Conform cu aceste cuvinte, tecstul s-luĭ Lucian era fórte apropiétŭ de tecstul, pre care Origen ìlŭ numesce comunŭ; aşa că Ieronim a pututŭ să le considere identice; şi în dînsul nu se aflaŭ adausele, pre care Origen le-a întrodusŭ din alte tecsturĭ. Tot astŭ-felŭ se descrie tecstul luĭ Lucian şi în sinopsisul luĭ Atanasie, dar numaĭ cu maĭ multă claritate. «El (Lucian) a observatu traducţiunile anterióre şi tecstul ebraicŭ şi a întorsu o atenţiune particulară asupra atotŭ, ce lipsĭa, şi atotŭ, ce era de prisosŭ, şi a corectatŭ totul la locul sĕŭ». Eutimie Zigaben scrie, că tecstul luĭ Lucian nu cuprindea în sine corecţiunile altor traducĕtorĭ. Tot astŭ-felŭ crede şi Suida, precum şi Nicodim al Iracliеĭ. Dupre tóte atestările se vede, ântăiŭ, că tecstul s-luĭ Lucian maĭ ales presenta tecstul celor LXX; că erorile copiatorilor, skimbările diferiţilor traducĕtorĭ, adausele şi lăsările din tecstul ebraicŭ, făcute nu de cătrĕ ceĭ LXX, s-tul Lucian le-a corectatŭ în conformitate cu tecstul ebraicŭ, şi traducţiunea siriacă. Dar rămâne neînţelesŭ, cum s-tul Lucian a complectatŭ tecstul celor LXX în tóte acele locurĭ, de unde lipsĭa fórte mult, dupre cum observă Origen? Trebue prin urmare să presupunemŭ, că s-tul Lucian s'a folositŭ şi de ecsaplele luĭ Origen, şi acéstă opiniune se confirmă şi prin notele din tecsturile, ce nĭ-aŭ rĕmasŭ de la s-tul Lucian.

Lucrarea s-tuluĭ Lucian, în timpul martirisăreĭ luĭ s'a conservatŭ de nimicirea inimicilor sĕĭ întru'nŭ pĕrete, unde o cutie, ce conţinea manuscriptul, a fostŭ învĕlită cu varŭ şi aicĭ s'a găsitŭ pre timpul bine-credinciosuluĭ Constantin. Acésta s'a întâmplatŭ de sigur atuncĭ, când s-ta Elena a rădicatŭ la 326 unŭ templu măreţŭ pre relicviile s-luĭ martirŭ Lucian în Drepan, care maĭ pre urmă în onórea eĭ s'a numitŭ Eleonopol. Din acestŭ timpŭ traducerea s-luĭ Lucian a începutŭ să între în usul comunŭ. F. Ieronim ḑice despre timpul sĕŭ: «Constantinupolul şi pênĕ la Antiochia aprobă tecstul martiruluĭ Lucian». Şi acésta însĕmnéză, că tecstul s-luĭ Lucian a fostŭ pusŭ în usul bisericescŭ maĭ ântăiŭ în Asia mică şi în Siria, în óre-ce în Palestina era usitatŭ tecstul ecsaplelor. Şi este de observatŭ încă, că textul alecsandrénŭ al Biblieĭ din seculul al IV-le presenta cartea luĭ Iov nu dupre tecstul ecsaplelor, dar dupre tecstul s-luĭ Lucian; de unde urméză, că pre la fiinele seculuļuĭ al IV-le acestŭ tecstŭ era cunoscutŭ şi în Egipt. Fĕrĕ de îndoĭală, că

cu timpul Constantinupolul, devenind centrul ortodocsieĭ, şi tecstul s-luĭ Lucian, întrebuinţatŭ aicĭ, a începutŭ ase întrebuinţa şi prin alte bisericĭ şi el era feritŭ de corupţiune de cătrĕ toţĭ ierarchiĭ Bisericeĭ ortodocse. Celŭ puţin în raportŭ cătrĕ tecstul nouluĭ Testamentŭ este sciutŭ, că tecstul constantinupolitanŭ, sĕŭ tecstul s-luĭ Lucian representa tecstul celŭ maĭ corectŭ, rĕmasŭ dela apostolĭ.

Apologia, Simbolul credinţeĭ şi alte opere. Eusebie a scrisŭ, că s-tulŭ Lucian, presentându-se 'naintea prefectuluĭ de Eparchie pentru credinţă, el a anunçatŭ împĕrăţia ceréscă a luĭ Christos, maĭ ântăiŭ cu cuvintele şi apoĭ cu faptele. Rufin în istoria sa nĭ-a conservatŭ şi parte din acéstă apologie. Aicĭ apologetul, vorbind despre învierea luĭ Christos, ḑice: «mĕ folosescŭ de mărturia loculuĭ, unde s'a întâmplatŭ acésta; însuşĭ mĭ-atestă acésta. Muntele Golgota, ce a înfloritŭ de mărirea cruceĭ; acea cavernă, carea a reîntorsŭ din noŭ corpuluĭ spiritul sĕŭ, pentru ca el să se înalţă maĭ luminatŭ la cerŭ . . . . Vĕ aducŭ de marturŭ kĭar cerul, care, vĕḑênd ce facŭ rĕiĭ pre pământŭ, la jumĕtatea ḑileĭ şi ascunsŭ lumina sa. Căutaţĭ în chronicele vóstre şi veţĭ vedea, că pre timpul luĭ Pilat, când a pătimitŭ Christos, ḑioa a fostŭ întunecată de o eclipsă solară».

Episcopiĭ sinoduluĭ din Antiochia (341) aŭ propusŭ simbolul credinţeĭ în s-ta Treime, şi aŭ adausŭ, că acestŭ simbolŭ este scrisŭ cu mâna s-luĭ Lucian, ce a fostŭ martirisatŭ în Nicomidia. Din cuprinderea simboluluĭ se vede, că el era îndreptatŭ contra luĭ Saveliŭ şi a luĭ Paul Samosatul, dupre cum a observatŭ şi s-tul Ilarie.

Ieronim despre s-lŭ Lucian ḑicea: «sûntŭ cunoscute cărţile luĭ despre credinţă şi epistolele luĭ, adresate maĭ multor persóne». Cele ântăĭ noĭ ni sûntŭ necunoscute, ĭar din cele de pre urmă aŭ ajunsŭ pênĕ la noĭ puţine. Intre aceste Suida a scrisŭ, că puritatea dogmelor este conservată în operele s-luĭ Lucian maĭ bine, de cât în tóte operele contimpuranilor sĕĭ şi ideile luĭ despre credinţă se potŭ vedea maĭ bine în renumitele luĭ epistole (1).

(1) Parte din epistole s'aŭ conservatŭ în chronica alecsandrénă (pag. 277), publicată de cătrĕ Rufin. Tot acolo se vĕdŭ şi părţĭ din esplicaţiunile luĭ Lucian la cartea luĭ Iov. de aseminea şi apologia luĭ. (Religuiae sacrae T. III, pag. 283—296).

SANTUL METODIU AL TIRULUI

Biografia și operele luĭ. S-tul Metodie, care are o importanţă aşa de mare pentru operele luĭ, este puţin cunoscutŭ dupre circumstările vieţeĭ luĭ. Din operele luĭ se vede, că el a avutŭ o instrucţiune grécă întinsă. Dupre espresiunile f. Ieronim, el la începutŭ a fostŭ Episcopŭ al Olimpuluĭ în Licia, şi dupŏ acésta păstorŭ al Tiruluĭ. Alţiĭ îl numescŭ pre dînsul Episcopŭ, când al Olimpuluĭ, când al Pataruluĭ. Că Metodie tot în acelaşĭ timpŭ a pututŭ să administreze Bisericile din Olimp şi Patar, ce eraŭ despărţite de Biserica din Mir, acésta nu este fŏrĕ de ecsemplu în timpul persecuţiunilor; ĭar operele luĭ ni spunŭ fórte clarŭ, că fericitul păstorŭ trecea cu ostenélă de la Olimp la Patar pentru visitarea fraţilor. « Cu puţine ḑile maĭ 'nainte de acésta, scrie el în opera despre înviere, am fostŭ în Patar, dorind, ca să vĕd pre Teofil ». Pre lôngă aceste, scriitoriĭ vekĭ pre aceĭaşĭ operă despre înviere o prescriŭ Episcopuluĭ de Patar şi de Olimp; adecă lasă ase înţelege, că Episcopul de Patar şi celŭ de Olimp sûnt una şi aceĭaşĭ persónă. Dupre espresiunile kĭar ale luĭ se vede, că operele — *sĕrbătórea fecĭórelor* şi *a învierei* ĭ-aŭ provocatŭ neplăcerĭ; dar cum şi prin cine, acésta ni este necŭnoscută. Cu modul acesta, « zelosul luptătorŭ al adevĕruluĭ, cum îlŭ numesce s-tul Epifanie, a trăitŭ nu fŏrĕ supărărĭ. Dar şi acésta n'a fostŭ de ajunsŭ. Ca unŭ păstorŭ adevăratŭ, s-tul Metodie din amórea către Domnul, şi pentru învĕţarea păstoriţilor, a sigilatŭ credinţa sa cu patima martirică. Despre acésta mărturisescŭ toţĭ ceĭ anticĭ, deşi nu ficsază cu precisiune timpul morţeĭ luĭ celeĭ martirice. Fericitul Ieronim scrie: «El s'a încununatŭ cu martiriul pre la finele ultimeĭ persecuţiunĭ (a luĭ Deoclițian), séŭ, dupre cum afirmă alţiĭ, pre timpul luĭ Deciu şi a luĭ Valerian». Dar că Metodie a trăitŭ maĭ mult, de cât Valerian, acésta o probéză operele luĭ contra luĭ Origen, şi maĭ ales opera luĭ încontra păgânuluĭ Porfirie, care a scrisŭ dupŏ Valerian şi nu maĭ 'nainte de anul 270. In persecuţiunea luĭ Deoclițian s'a distinsŭ maĭ ales Biserica de Tir prin fermitatea de caracterŭ al martirilor seĭ. Fŏrĕ îndoĭală, că la acésta a contribuitŭ mult şi fermitatea de caracterŭ a păstoruluĭ Bisericeĭ de Tir-a S-luĭ Metodie. Locul martirisăreĭ luĭ a fostŭ Chalcida orientală; şi dupre

tóte probabilitățile el s'a mutatŭ la cerŭ nu maĭ 'nainte de anul 310.

« Metodie, scrie f. Ieronim, cu unŭ stilŭ maĭestosŭ și clarŭ a scrisŭ maĭ multe cărțĭ în contra luĭ Porfirie, de asemenea Ospățul celor ḑece fecióre, o operă alésă în contra luĭ Origen despre înviere, contra tot a luĭ Origen despre Pitonisa și Liberul arbitriu, Esplicațiune la cartea Facereĭ și Cântarea cântărilor și alte multe opere, care se citescŭ pretutindenea ».

Operele luĭ Metodie în adevĕr se distingŭ printru'nŭ stilŭ clarŭ și înfloritŭ. Pre lôngă aceste ele se maĭ distingŭ și prin o finețĕ dialectică în analisarea materiilor. Metodie, dupre cum se vede din operele luĭ, era versatŭ cu sistema luĭ Platon. Dispozițiunea spiritululĭ luĭ nu era platonică, dar maĭ curênd aristoteliénă. Amórea stageriténuluĭ cătrĕ dialectică, cătrĕ înșirarea logică a ideilor, se vede în tóte operele luĭ. S-tul Atanasie Sinaitul, numind pre Metodie «avutŭ în înțelepciune», a esprimatŭ destul de bine spiritul luĭ Metodie.

Din catalogul luĭ Ieronim despre operele luĭ Metodie se vede, că activitatea literară a s-luĭ Metodie s'a referitŭ la apărarea credințeĭ contra păgânismuluĭ, la espunerea dogmelor credințeĭ, la doctrina morală și înfine la esplicațiunea Scriptureĭ (1).

Opera în contra luĭ Porfirie, esceptând câte-va cuvinte, conservate de cătrĕ Damascen, sûntŭ perdute de mult și de aceĭa părerea luĭ Ieronim despre dînsa servesce numaĭ, ca unŭ monumentŭ istoricŭ.

Invĕțătura dogmatică. Opera polemico-dogmatică despre *liberul arbitrariu*, este cunoscută în limba grécă numaĭ dupre nisce ecstracte publicate, dar acéstă operă s'a conservatŭ în modŭ complectŭ în traducerea slavonă, și ea se compune dintru'nŭ dialogŭ între unŭ valentiniénŭ și unŭ ortodocsŭ. Dupre cuprindere, acéstă operă se imparte în doĕ părțĭ; în cea întâia se refutéză opiniunea valentiniénilor, că materia este începutul rĕuluĭ, ce coesistă cu

(1). Operele S-luĭ Metodie s'aŭ publicatŭ de cătrĕ Combefis (ap. s. Methodii, Amphilochiĭ et Andreae Cret, Par. 1644). Maĭ complecte în Auctario T. I, Par. 1672,, cu note și adause de cătrĕ Holland în 3 T. (Bibli. Patr. pag. 670. și în Patrol. Mygne 1857).

D-ḑeŭ, ĭar în a doa se arată, că rĕul este operă ă voieĭ libere a creaturilor.

Dupŏ Introducere, în carea se vorbesce despre folosul studiuluĭ cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ, valentiniénul, arĕtând fenomenele din lume opuse ũnul altuĭa, adecă a ordineĭ şi a desordineĭ, a bineluĭ şi a rĕuluĭ, adaugă, că alăturea cu D-ḑeŭ, isvorul a totŭ binele, esistă şi principiul rĕuluĭ, coeternŭ cu D-ḑeŭ, adecă materia. D-ḑeŭ creatorul a adusŭ în ordine materia, separând în dînsa binele de rĕŭ; dar rĕul, fiind streinŭ de natura divină, el se manifestéză în lume. «Este imposibilŭ, respunde ortodocsul, ca să coesiste împreună doĕ principiĭ necreate. Trebŭe să admitemŭ una din doĕ, séŭ că D-ḑeŭ este separatŭ de materie, séŭ că nu este separatŭ. Décă veĭ ḑice, că aceste doĕ principiĭ nu sûntŭ unite, cu acésta tu aĭ admisŭ, că unuĭ din dînsele nu este creatŭ; atuncĭ fie-care din dînsele va fi o parte al unuĭ altul; ele, representând fie-care o parte, presintă nu doĕ principiĭ necreate, dar unul, compŭsŭ din părţĭ diferite. Unul este necreatŭ.... Că rĕul nu póte să fie eternŭ şi necreatŭ, acésta resultă din însuşĭ idea despre dînsul. Acésta este o proprietate, séŭ o acţiune a uneĭ fiinţe, dar nu însuşĭ fiinţa; de esemplu asasinatul este actul unuĭ asasinŭ, dar nu însuşĭ fiinţa asasinătóre. Unul şi acelaşĭ ferŭ devine şi bunŭ şi rĕŭ, dupre întrebuinţarea luĭ».

Espunerea doctrineĭ despre libertate este partea cea maĭ însemnată a opereĭ. «Décă omul, ḑice s-tul Metodie, ar fi fostŭ creatŭ din ceva, el ar fi fostŭ compusŭ din elemente, care fĕrĕ consciinţă aŭ fostŭ supuse luĭ D-ḑeŭ; atuncĭ el n'ar fi primitŭ recompensa, meritată de liberul seŭ arbitriŭ, dar ar fi fostŭ instrumentul creatoruluĭ seŭ, nemeritând şi pedépsa pentru reŭ. Omul n'ar fi cunoscutŭ aceĭa, ce este maĭ bunŭ, dar numaĭ esistenţa. De aceĭa ḑicŭ, D-ḑeŭ, dorind ca să onoreze pre omŭ, şi să-lŭ facĕ capabilŭ de acunósce aceĭa, ce este maĭ bunŭ, ĭ-a datŭ luĭ puterea, dupre carea el póte face ce voĭesce şi capacităţile luĭ sûntŭ îndreptate spre aceĭa, ce este maĭ bunŭ; şi de altă parte nu astŭ-felŭ, ca ĭarăşĭ să-ĭ răpĭascĕ libertatea, dar, ca unŭ părinte, el convinge pre fiiul seŭ, spre a învĕţa sciinţa....

Sĕrbătórea feciórelor. Sĕrbătórea feciórelor cu reflecsiunĭ asupra fecĭorieĭ constitue scopul acesteĭ opere. Invĕţătorul Bi-

sericeĭ ḑice, că cu instituţiunea fecĭorieĭ nu se négă nunta; nunta este instituită de D-ḑeŭ, dar fecĭoria este superióră nunţeĭ (orat. I, II). Raporturile fecĭorieĭ şi ale nunteĭ cătrĕ încorporarea luĭ Christos şi cătrĕ Biserică ni arată demnitatea atâta a unia cât şi acelialalte (ort. I, II). Fecĭoria este supusă Domnuluĭ nostru Iisus Christos, de óre-ce nunta este permisă de cătrĕ apostolŭ, ca o mĕsură apărătóre a corpuluĭ. Fecioria este posiţiunea primuluĭ omŭ, ce rădică întregŭ organismul omuluĭ la trépta vieţeĭ spirituale, triumful asupra vieţeĭ marteriale şi darul celŭ maĭ sublimŭ al Domnuluĭ (orat. IV, VIII). Oraţiunile cele doĕ de pre urmă arată mijlócele pentru conservarea purităţeĭ virginale şi ele sŭntŭ: citirea s-teĭ Scripturĭ, abstinenţa, umilinţa, ocupaţiunea şi singurătatea (orat. IX, X).

Serbătórea fecĭórelor dupre forma sa sémănă cu simposiul luĭ Platon, dar numaĭ de o altă cuprindere. Sĕrbătórea fecĭórelor începe tot aşa, ca şi opera — Simposiul luĭ Platon.

Totŭ lucsul limbeĭ grece este întrebuintatŭ în sĕrbătórea fecĭórelor; imaginaţiunea şi stilul înfloritŭ sŭntŭ întrebuinţate în gradul celŭ maĭ mare, pentru ca să rădice ideile sublime pênĕ la frumuseţele meritate. Din acestŭ punctŭ de privire arta opereĭ din cestiune nu lasă nimicŭ de doritŭ; dar se vede unŭ defectŭ în acela, că mulţimea fecĭórelor vorbescŭ despre unul şi acelaşĭ lucrŭ. — Dupre deprinderele Europeĭ creştine feciórele nu sŭnt destul de modeste în privirile lor, relative la atacerile vieţeĭ conjugale. Dar popórele şi timpurile îşĭ aŭ privirile lor.

SANTUL PETRU ALECSANDRÉNUL

Petrŭ, Episcopul de Alecsandria, este dupre, cum ḑice Eusebie, «unŭ ornamentŭ sânţitŭ al Episcopilor, şi dupre sanctitate şi dupre aplicaţiunea luĭ la s-tele scripturĭ». Dela 295 Petru a fost superiorul scóleĭ de Alecsandria. Primind toégul păstoralŭ dupŏ s-tul Teon, la 303, el a administratŭ Biserica în timpurĭ fórte grele; persecuţiunea luĭ Deoclitian se desfăşura cu o furie particulară în Egipt. S-tul Petru, depărtându-se din Alecsandria pre timpul furieĭ, încuraja la suferinţă şi de departe nŭ numaĭ pre turma sa, dar pre

creştinii întregului Egipt-al Tebaideĭ şi al Lidieĭ. Prin încurăjările luĭ o sumă de chreştinĭ s'aŭ încununatŭ cu cununa martiriuluĭ. Debilitatea unora, carii n'aŭ pututŭ să suporteze ferocitatea martirisăreĭ, a făcutŭ pre zelosul păstorŭ în 306, ca să le distribue reguile de penitenţă. Tot în acelaşĭ timpŭ, Meletie, Episcopul de Licopol al Libieĭ, a adusŭ o grea întristare asupra Bisericeĭ şi a păstoruluĭ eĭ. In óre-ce Petru cu amórea creştină primia pre toţĭ ceĭ, ce făcéŭ penintenţă în comunitatea Bisericeĭ, Meletie, eare era culpabilŭ în maĭ multe pěcate vădite, cu împetrire de inimă depărta pre toţĭ ceĭ căḑuţĭ şi venind în Alecsandria, şĭ-a arogatŭ dreptul de păstorŭ al acesteĭ Biserici; iar consiliile luĭ Petru aŭ rěmasŭ pentru Meletie fŏrĕ de nicĭ unŭ folosŭ. S-tul Petru a fostŭ necesitatŭ, ca prin sinodul Episcopilor să pronunçă o sentinţă asupra luĭ Meletie; iar Meletie a produsŭ schismă, carea a sfăşiatŭ Biserica maĭ mult de 100 anĭ. Celŭ ântăiŭ, care s'a unitŭ cu Meletie, a fostŭ Arie, celŭ, ce maĭ pre urmă, făcênd penitenţă, a fostŭ rădicatŭ la trépta de diaconŭ, dar rădicându-se contra Episcopuluĭ seŭ, s-tul Petru, a fostŭ supusŭ caterisireĭ. In anul 311 «marele învăţătorŭ al credinţeĭ luĭ Christos» a fostŭ pre ne asceptate rădicatŭ şi fŏrĕ de judecată decapitatŭ.

Disposiţiunile (canónele) s-luĭ Petru încă din timpurile cele maĭ antice aŭ fostŭ primite în canónele Bisericeĭ universale (1). Ele respiră amóre creştină şi se fundéză pre tecsturile s-teĭ Scripturĭ. S-tul Petru a insistatŭ, ca să întórcĕ pre toţĭ în sînul Bisericeĭ. El divide pre ceĭ căḑuţĭ în clase, întorcênd atenţiunea la circumstările cădereĭ; iĭ kiamă pre toţĭ la penitenţă şi în cele patru disposiţiunĭ numaĭ unŭ singurŭ pěcatŭ este neertatŭ, — lipsa de penitenţă. Greutatea cădereĭ el o determină cu forma şi îndelungarea suferinţelor, ce aŭ suportatŭ ceĭ căḑuţĭ pěnĕ la cădere, şi cu graba întórcereĭ lor în sînul Bisericeĭ. Conform cu aceste se determină şi diversele epitimiĭ.

A cincĭ-spre-ḑecea disposiţiune canonică a s-luĭ Petru este luată din discursul Pascelor şi de sigur că kiar din acelŭ discursŭ, acăruia partea cea maĭ mare s'a păstratŭ în chronica paschală. In opera despre Paschă învěţătorul Bisericeĭ arată, că Mântuitorul în ul-

(1) Veḑĭ canónele sinoduluĭ de Trula la Fotie. Zonara, şi Balsamon.

tima paschă a vieţeĭ séle terestre n'a mâncatŭ melul paschalŭ în acea ḑi, în care era ficsatŭ prin lege, şi că el a pătimitŭ în acea Joĭ, când Iudeilor li era desemnatŭ, ca să efectue pascha. Pentru acésta el se referă între altele la originalul Evangelieĭ s-luĭ Ioan Evangelistul, care se conservă, dupre cŭm el ni spune, din darul bunuluĭ D ḑeŭ în Biserica de Efes.

Arch. G. Enacénu.

INCEPUTUL AVERILOR ROMANESCI

DISE INCHINATE DUPRE PREA FERICITUL DOSITEI, PATRIARCHUL DE IERUSALEM

ISTORIA PATRIARCHILOR DE IERUSALEM

Cartea XII, *cap.* I, § 9.

In lavra s-luĭ Sava se află o carte, patericŭ, ce are însĕmnarea acésta, că prea minunatul templu al Lavreĭ s-luĭ Sava s'a edificatŭ la aniĭ de la creaţiunea lumeĭ 6070 (562), şi pre timpul luĭ Iraclie, s'a ruinatŭ de către Perşĭ şi la 6612 (1104) s'a ruinatŭ de cătrĕ Agarenĭ, pre timpul stăpânireĭ Latinilor, şi ĭarăşĭ la 7104 (1596) s'a ruinat puçin, şi la 7112 (1604) s'a restabilitŭ din noŭ şi Domnul îlŭ va ţinea pre el pênĕ la împlinirea seculelor pentru mântuirea multora, Amin. — Din acéstă carte se cunósce pre scurt istoria monastireĭ.

Insĕ nu cunóscémŭ cum şi în ce timpŭ monachiĭ Sêrbĭ, ce eraŭ supuşĭ Archiepiscopuluĭ de Pekin, s'aŭ stabilitŭ în mônastirea de la s-tul Mormêntŭ a Archangeluluĭ şi o aŭ stăpânitŭ pre ea, cariĭ, mişcaţĭ de dările, ce le plătĭaŭ fiscului, s'aŭ făcutŭ cenobiţĭ (colocuitorĭ) aĭ lavreĭ s-luĭ Sava. De aicĭ însĕ aŭ provenitŭ doĕ rele, ântâiŭ că aceştia, ca şi Iberotiĭ, n'aŭ primitŭ să fie uniţĭ cu Patriarchul, şi aŭ făcutŭ oposiţiune, plătind separat dările lor, cerênd, ca să aĭbă unŭ locŭ determinatŭ pentru închinătorĭ, şi venind Egumenul lor la Patriarchie cu bastonŭ. La urmă eĭ s'aŭ dusŭ la Constantinupolŭ şi pre la cialalţĭ Patriarchĭ, plângêndu-se, că eĭ sûntŭ nedreptăţiţĭ de cătrĕ Patriarchul de Ierusalem, şi aŭ luatŭ cărţĭ, kĭemând şi pre Patriarchiĭ de Alecsandria şi de Antiochia, ca să vinĕ la Ierusalem să judece şi să confirme Patriarchiĭ, că eĭ sûntŭ

liberĭ şi nesupuşĭ celuĭ de Ierusalem şi aceĭ Patriarchĭ culpabilĭ, séŭ din causă, că aŭ luatŭ banĭ, séŭ din causa nesciinţeĭ, aŭ rădicatŭ dreptul Patriarchuluĭ de Ierusalem din Mônastirile, ce eraŭ nu numaĭ în Eparchia sa, dar kĭar în Metropola (capitala) Eparchieĭ séle, lucrând eĭ contra canónelor şi a legeĭ şi fĕrĕ ca celŭ puţin săl citĭascĕ viéţa s-luĭ Sava; şi cu modul acesta aŭ luatŭ cutesanţă căugĕriĭ Sêrbĭ şi toţĭ ceĭ din monastirea s-luĭ Sava. Al doilea, că, venind înkinătoriĭ, călugĕriĭ din monastirile Archangelul şi a s-luĭ Sava îĭ preîntîmpinaŭ şi îĭ ducéŭ în monastirile lor, rĕmânênd Patriarchul lipsitŭ. S'a întêmplatŭ însĕ, ca călugĕriĭ din s-tul Sava să sufere fórte mult din partea Arabilor, pentru care aŭ construitŭ o cetaţue în faça monastireĭ lor spre Apusŭ. Keltuindu-se deci cu construirea cetăţueĭ 12,000 leĭ, datoria lor s'a făcutŭ fórte mare, din causa acesteĭ keltuele şi ale altor nebuniĭ ale lor, şi şĭ-aŭ vêndutŭ totŭ, ce aŭ avutŭ în mônăstirile lor, şi rĕmânênd încă datorĭ, aŭ trebuitŭ sĕ fugĕ toţĭ, fĕrĕ ca să rĕmânĕ cine-va din dênşiĭ în mônăstirile lor. Pentru care Frânciĭ (1) s'aŭ sculatŭ şi au ocupatŭ mônăstirea s-luĭ Archangelŭ, ca cea maĭ apropiétă de dînşiĭ, ĭar Armeniĭ aŭ luatŭ mônastirea s-luĭ Sava. Iar Teofan (Patriarchul de Ierusalem) se apucă şi dă creditorilor 54,000 leĭ, datoria monastirilor şi le ĭa pre amândoĕ în stăpânirea sa. Dar stăpânitoriĭ cerêŭ de la Patriarchul şi dările, ce acele monastirĭ le plătiaŭ maĭ 'nainte dupre învoĭală, pre care învoĭală Teofan şi succesorul luĭ Paisie o negaŭ, fundându-se pre multe decisiunĭ imperiale şi făcênd multe keltuele. Şi din causa scandalurilor, provenite de la Armenĭ şi Frânciĭ, se înmulţise atâta datoria monastirilor s-luĭ Sava şi a Archangeluluĭ, că acum se stinsese tótă speranţa umană. Dar Teofan plécă la Iaşĭ spre Vasilie voevodŭ, şi intr'o diminéţă pre neasceptate intră în palatul Domnitoruluĭ; despre care aflând Vasilie, a eşitŭ desculţŭ (2) şi a sărutatŭ pre Prea Sânţia sa; ĭar *acesta ĭ-a datŭ o funie*, *dicêndu-ĭ* : **Fiiul meŭ,**

(1) In istoria şi viéţa bizantină se întâlnescŭ doĕ numirĭ generice, cu care se represintă popórele occidentuluĭ de tóte naţionalităţile. Numirea veke de *Latinĭ*, precum şi cea posterióră de *Frankĭ* sûntŭ aplicate şi pênĕ astă-dĭ cea dintâiŭ în respectul religiosŭ, ĭar adoa în sensŭ naţionalŭ, pentru a representa atât pre Francesĭ, cât kĭar şi pre Anglesĭ, Germanĭ etc.

(2) Aicĭ prea fericitul Dositeĭ voind, ca să esprime graba cu care a fostŭ primitŭ Patriarchul Teofan, face o iperbolă.

zugrumĕ-mĕ tu, ca să nu mĕ zugrume creditorii otomani. Şi cu modul acesta Domnitorul îndată a scrisŭ boerilor sĕi din Constantinupolŭ (1) şi *aŭ plătitŭ creditorilor datoria s-luĭ Mormêntŭ* **în sumă de 6000 Galbenĭ Veneţianĭ.** Intre aceste a venitŭ la Iaşĭ unŭ Agă, cu decisiune imperială să rădice pre Patriarchul *pentru alte datorĭĭ de 6000 Galbenĭ* şi **le-aŭ plătitŭ şi pre aceste Domnitorul.** Vĕḑênd însĕ acelŭ prea fericitŭ Domnitorŭ, că s-tul Mormêntŭ este vêndutŭ de datorŭ, *a trămisŭ în Ierusalem pre doĭ boerĭ aĭ sĕĭ* **cu 40,000 galbenĭ unguresci,** şi *aŭ plătitŭ creditorilor tóte datoriile s-luĭ Mormêntŭ*; **maĭ rĕmăsese 4000 leĭ datorie,** şi *aŭ venitŭ creditoriĭ otomanĭ în Bogdania (Moldova) şi le-a datŭ şi pre aceste acelŭ ĭubitorŭ de Christos omŭ, făcênd o faptă împĕrătéscă şi ortodocsă, ba şi maĭ mult de cât împĕrătéscă;* fiind că de la luarea Constantinupolulu de cătrĕ Otomanĭ, nicĭ unŭ imperatorŭ séŭ Domnitorŭ n'a făcutŭ atâta bine tronuluĭ Patriarchieĭ de Ierusalem.

Dositeĭ cartea XII, *cap.* I, § 10.

Acestŭ Teofan a primit de la Radul voevod monastirea Galata, ce este situată în faça Iaşilor, pre care a construit'o Petru voevodŭ şi a charăzit'o lavreĭ de Kiev. Pentru cuvêntul însĕ că Ruşiĭ instreinaŭ obiectele monastireĭ, şi veniud la Iaşĭ din Veneţia şi Maria, femeea luĭ Zotu şi fiica luĭ Petru voevodŭ, a dăruitŭ Monastirea s-luĭ Mormêntŭ şi a primit'o specialminte Atanasie, Metropolitul de Betleem, vĕrŭ al Patriarchuluĭ, omŭ minunatŭ şi sântŭ; căcĭ amândoĭ eraŭ din satul Demeţana din Polopones. Acelaşĭ Teofan a primitŭ şi monastirea s-luĭ George, ce se află în Bucurescĭ, capitala Valachieĭ..... Acesta, adecă Teofan, a cumpăratŭ şi Metochul cu Biserica şi cu grădina de dé-asupra; ĭar grădina despre Apusŭ s'a cumpĕratŭ de către Paisie; casele cele de pétră s'aŭ dăruitŭ s-luĭ Mormêntŭ de cătrĕ D. Manolaki; ĭar casele de pre ambele părţĭ ale Metochuluĭ s'aŭ cumpăratŭ de noĭ. Fiind Teofan Patriarchŭ treĭ-

(1) Domnitoriĭ Moldoveĭ, precum şi ceĭ aĭ Valachieĭ, îşĭ avéŭ în Constantinupolŭ representanţiĭ, séŭ capu-kichaĭalele lor. Ceĭ din Moldova specialminte eraŭ stabiliţĭ în palatul, construitŭ în jurul Biserices s-tul Nicolaŭ din Balată, care şi pênĕ astă-ḑĭ populaţiunea din Constantinupolŭ ĭlŭ numesce ; «S-tul Nicolaŭ al Vlacho Bogdanilor».

ḑecĭ de anĭ, a muritŭ în Constantinupolŭ la 1645 şi s'a înmormêntatŭ în monastirea Născĕtórei de D-ḑeŭ din insula Chalki, unde *s'a înmormêntatŭ Timoteĭ al Constantinupoluluĭ* şi alţiĭ. Atuncĭ Timoteĭ, Patriarchul de Constantinupolŭ, celŭ de origine din insulele Ionice, cugetând cele necuviinciόse, a voitŭ, ca să facĕ Patriarchŭ de Ierusalem pre Metropolitul de Beria Iόniciu. Ceĭ din Ierusalem însĕ, sciind că Patriarchia de Ierusalem are necesitate de unŭ Patriarchŭ pacĭnicŭ şi de unŭ omŭ modestŭ, de unŭ Proestos şi nu de unŭ despotŭ, *aŭ căḑutŭ cu rugăminte la menţionatul Voevodŭ al Moldo-Valachieĭ Vasilie, ca celŭ ce dispunea de avere şi avea influenţă la Impĕraţĭ*; şi în adevĕr, că aŭ influenţatŭ prin acesta şi aŭ pusŭ de Patriarchŭ al lor pre Paisie, egumenul de la Galata **(atuncĭ în Iaşĭ s-tul Mormêntŭ avea patru Monastirĭ, adecă Galata, Bârnovski, s-tul Sava, şi Nicoriţă)** *şi comunică Domnitorul Patriarchuluĭ de Constantinupolŭ şi Sinoduluĭ votul părinţilor de la s-tul Mormêntŭ. Decĭ Partenie, temêndu-se de Voevodul Vasilie, nu s'a opusŭ votuluĭ şi alegereĭ părinţilor*, **ci a trămisŭ de aci (Constantinupolŭ) pre Metropolitul de Larisa Gregorie Ecsarchŭ şi pre alţiĭ şi aŭ chirotonisitŭ în Iaşĭ pre Paisie, Patriarchŭ de Ierusalem.** Acesta era unŭ bărbatŭ sântŭ, de origine şi el din Demeţana şi rudă cu Teofan. El a venitŭ în Ierusalem fórte tênĕrŭ şi a fostŭ mulţĭ anĭ servitorŭ luĭ Sofronie. Dupŏ aceste a călătoritŭ în jurul Iordanuluĭ şi a fostŭ ascetŭ maĭ multŭ timpŭ. De aicĭ se trămite de cătrĕ Teofan la Iaşĭ şi se face egumenŭ al monastireĭ Născĕtóreĭ de D-ḑeŭ, supranumită Bârnovski, şi maĭ apoĭ egumenŭ al mônastireĭ din faça Iaşilor Galata. *Şi a adusŭ în timpul de fómete Paisie banĭ şi ajutóre în Ierusalem, ca nimenea altul, şi kĭar făină şi untŭ din Moldo-Vlachia, şi totŭ ce produce bunŭ Iaşiĭ, încărcate în corăbiĭ. . . .* « Tot aicĭ ni se comunică de cătrĕ Prea Sânţitul Dositeĭ, că monastirea Bârnovski avea pre timpul luĭ Paisie o moşie, numită Toponiţa, lôngă Chotin.

Am făcutŭ acestŭ ecstractŭ despre începutul averilor romane, ḑise când-va închinate, pentru ca ţéra întrégă să cunóscĕ maĭ de aprópe céstă cestiune. Descripţiunea acésta are cu atâta maĭ mare importanţă istorică, căcĭ ea este făcută de Prea Fericitul Dositeĭ, Patriarchul de Ierusalem, omul contimpuranŭ al faptuluĭ, persóna, carea,

prin cunoscințele și disinteresarea sa, nu putea să nu redea adevĕrul.

Noĭ făcêndu-ne reflecsiunile propriĭ asupra faptuluĭ, observămŭ, că lucrul se fundéză cu totul pre altŭ-ce-va, de cât pre aceĭa, ce se numesce dreptŭ. Posițiunea locurilor sânte de pre timpul Patriarchuluĭ Teofan, și specialminte rescumpărarea și restabilirea monastirilor s-luĭ Sava și a Archangeluluĭ, precum și modul cum Domnitorul Moldoveĭ, Vasilie Lupul, a venitŭ în ajutorul acestor stabilimente religióse ale creștinătățeĭ, denotă numaĭ unŭ actŭ de simpatie și îndurare din partea unuĭ omŭ, care tot-o-dată era și creștinŭ. De unde, ȩicŭ, dreptul, pre care îlŭ întrevĕdŭ persónele interesante în acéstă cestiune? Din contra, fie-care omŭ, cu mâna pre conscință, trebue sĕ recunóscĕ, că Moldova cu Domnitorul eĭ are dreptŭ la recunoscința celor ajutațĭ și scăpațĭ de o distrugere sigură.

De altă parte, în disputa dintre elementul grecŭ și celŭ slavŭ asupra mônăstireĭ s-luĭ Panteleimon din muntele Atonuluĭ, nu de multŭ cestiunea de dreptŭ asupra mônăstireĭ a fostŭ resolvată în favórea acelora, cariĭ aŭ ajutatŭ mônăstirea la diferitele eĭ necesitățĭ. Décă elementul rusescŭ în sus ȩisa mônăstire a căpătatŭ dreptul, de așĭ împărți administrațiunea mônăstireĭ cu elementul grecescŭ, fundându-se numaĭ pre considerentul, că părințiĭ rușĭ din acea monastire șĭ-a depusŭ acolo averile lor, apoĭ câte drepturĭ trebue să aĭbă națiunea românéscă asupra tuturor mônăstirilor și a Patriarchiilor din Biserica ortodocsă, care națiune cu Domnitoriĭ eĭ le-aŭ rĕscumpăratŭ, reconstruitŭ și înavuțitŭ? pentru astă dată cestiunea mônăstireĭ S-luĭ Sava și a Arghangeluluĭ de la s-tul Mormêntŭ. Româniĭ tot-dé-una aŭ fostŭ modeștĭ; ĭar ceĭ ce beneficiază de bunătatea lor datorescŭ aĭ fi recunoscĕtorĭ.

Arch. **Genadie Enacénu.**

CUVÊNTU
DESPRE BISERICA

Bine cuvintéză, pre cei ce te binecuvintéză Dómne și sânțesce pre ceĭ ce ĭubescŭ podóba caseĭ tale (Rugăc. dinapoĭ anvon).

Frațilorŭ!

Sânta nóstră biserică, sĕ póte asemĕna cu mamele nóstre născătóre,—căcĭ precumŭ ele ne aŭ născutŭ, ne aŭ alaptatŭ la peptulŭ lorŭ, ne aŭ feritŭ de foc și de apă și de tóte pericolele, până amŭ devenitŭ ómenĭ marĭ în societate, precum ele în fine se bucură de faptele nóstre cele morale, și sĕ mâchnescŭ de faptele nóstre imorale; —Totŭ asemenea și sânta nóstră Biserică Orthodoxă, resĕriténă ne nasce prin baia botezuluĭ, ne cresce moralminte, ne alaptéză saŭ ne nutresce cu doctrina mântuitoruluĭ Christosŭ și după vrednicie ce o vomŭ avea chiarŭ cu cinstitulŭ și scumpulŭ luĭ trupŭ și sânge,—ne învață a ne feri de păcate—care aducŭ asupră-ne în lumea acésta despreţulŭ ómenilorŭ moralĭ, éră în cea viitóre nestinsulŭ focŭ alŭ gheneĭ si ne adormitulŭ verme alŭ ĭaduluĭ,—se bucură în fine de faptele nóstre morale, și sĕ scârbesce vĕdêndu-ne pângărițĭ de faptele nóstre cele profane.

Frațilorŭ, noĭ suntemŭ creștinĭ pentru că credemŭ și și chiar trebue se credemŭ în Christosŭ. Si dacă noĭ suntemŭ creștinĭ și ne fălimŭ cu acestŭ nume înaintea pă-

gânilorŭ cariĭ prin necredinţa lorŭ s'aŭ lepădatŭ de Christosŭ, —apoĭ trebue sĕ facemŭ faptele credinţeĭ. Una din faptele credinţeĭ este a frequenta biserica adică a veni în tóte duminecile şi serbătorile anuale — la biserică.

Noĭ ca creştinĭ avemŭ de a face totŭ d'auna cu biserica, adică : cândŭ ne botezămŭ de primimŭ asupră-ne măreţulŭ nume de creştinŭ, cândŭ ne căsătorimŭ, la tóte nevoile şi trebuinţele nóstre corporale şi spirituale, cândŭ ne trecemŭ din lumea acésta, adică cândŭ răposămŭ, — Cu unŭ cuvêntŭ avemŭ de a face cu biserica în tótă viéţa nóstră, —de la nascere şi până la mórte şi chiarŭ după mórte, căcĭ numaĭ biserica este în stare a dămoli mânia luĭ D-ḑeŭ, care vine asupra ómenilorŭ ce aŭ muritŭ în păcate. Si décă noĭ avemŭ de a face cu biserica în tótă viéţa nóstră, óre trebue să o părăsimŭ, óre trebue sĕ o uităm ŭ şi se nu ne aducemŭ aminte de dînsa? Oare trebue fraţilorŭ, se nu ne adunăm în trînsa spre a da rugele nóstre D-luĭ ? Sĕ înţelege că nu trebue sĕ o părăsimŭ, ci ca creştinĭ suntemŭ datorĭ a ne aduna în ea în numele D luĭ, spre a ne ruga Luĭ şi a 'ĭ mulţemi, pentru nenumĕratele bine-facerĭ, ce amŭ primitŭ şi primimŭ de la dînsulŭ.

Si ce este dară Biserica ?

Biserica, fraţilorŭ, este o casă de rugăciune, în care noĭ suntemŭ datorĭ a ne aduna în numele Domnuluĭ, în tóte Duminecele şi serbătorile anuluĭ, din preună cu servitoriĭ altaruluĭ şi a ne ruga Luĭ, pentru ertarea păcatelorŭ nóstre ; —De unde urméḑă că noĭ adunându-ne în biserică în numele Domnuluĭ spre a ne ruga, Elŭ care este nevĕḑutŭ în mijlocul nostru şi ea aminte la rugăciunele nóstre ne va împlini cererea nóstră, şi ca unŭ părinte prea bunŭ şi dătătorŭ de viéţă, ne va da totŭ ce este de trebuinţă şi de folosŭ pentru mântuirea nóstră sufletéscă şi trupéscă. —Si dacă nu vĕ iartă timpulŭ de a veni în tóte Duminecele şi serbătorile la biserică, sunteţĭ datorĭ a

trimite măcar câte unulŭ din casele vóstre la biserică pentru că sunteţĭ creştinĭ şi trebue se vĕ purtaţĭ creştinesce.

Insĕ vaĭ, suntŭ mulţĭ din voĭ, care maĭ în tótă vieţa lorŭ nu aŭ venitŭ la biserică, şi cariĭ prin urmare nu ştiŭ cumŭ se slujesce Domnuluĭ în biserică! Suntŭ mulţĭ din voĭ cariĭ pe lôngă că nu iubescŭ Biserica şi nu ştiŭ a se închina luĭ D-deŭ, care pe lângă că traescŭ ca animalele cele necuvêntătóre, — apoĭ 'ĭ îndémnă diavolulŭ a batjocori biserica sânta Cruce, cele sânte şi pe servitoriĭ altaruluĭ! Aceştia suntŭ maĭ rĕĭ de câtŭ păgâniĭ pentru că după cumŭ ne spune Apostolulŭ pórtă *chipul chreştinătăţei éră puterea ei tăgăduescŭ* (2 Timot 3. 5).

Prin aceştia se chulesce numele luĭ D-deŭ între némurĭ după cumŭ dice scriptura: *că numele lui Christosŭ prin voi se chulesce între némuri* (Rom. 2. V. 24). Aceştia maĭ bine nu s'arŭ fi născutŭ, căcĭ tóte aceste fapte profane ale lorŭ 'ĭ vorŭ vĕdi judecătoruluĭ, şi judicătorulŭ celŭ nemitarnicŭ *care nu caută la feţe nici ia Darŭ* (2 leg, c. 10. V. 17). După judecata şi pronunţarea sentenţeĭ, 'ĭ va da slugeĭ, şi sluga 'ĭ va arunca întru întunericulŭ celŭ maĭ din afară şi acolo vaĭ lorŭ păcătoşilorŭ!

De aceia voĭ fraţilorŭ dacă sunteţĭ creştinĭ, sunteţĭ datorĭ sĕ ascultaţĭ de biserică şi se vĕ supuneţĭ eĭ după cumŭ dice însuşĭ Christosŭ în Evangelie: *Iară de nu va asculta de ei, spune'lŭ bisericei, éră de nu va asculta nici de biserică sĕ fie ţie ca unŭ păgânŭ şi vameşŭ* (Mat 18, V. 17). Vra — se dicĕ sunteţĭ datorĭ a veni la biserică şi a asculta de ea, adică a asculta cu luare aminte: Vicernia, Utrena, Lyturghia şi predicarea cuvântuluĭ luĭ D deŭ, spre a vĕ putea ruga Luĭ, care nevĕdutŭ stă în biserică în timpulŭ sânteĭ lyturghiĭ, dinpreună cu servitoriĭ altaruluĭ, pentru mântuirea vóstră şi a sufletelorŭ vóstre, după cumŭ poruncesce scriptura: *ne'cetatŭ vĕ rugaţi* (Luca 18, V. 1).

După eşirea din biserică sunteţi datorI a veni cu bună cuviinţă a casă, a petrece tótă ḑioa creştinesce şi a mulţemi din sufletŭ luI D-ḑeŭ, care a sânţitŭ ḑioa a şéptea a septămêneI, adică Duminica şi cele alte serbătorI în onórea sânţilorŭ seI spre a ne odichni de tóte lucrurile cele amŭ făcutŭ în timpulŭ săptămâneI.—ApoI pe lôngă aceste, sunteţI datorI a vĕ feri de faptele cele rele şi maI alesŭ de beţie care este mama şi isvorulŭ tuturorŭ faptelorŭ rele,—care fapte nu vĕ ducŭ la unŭ resultatŭ bunŭ, ci ca pe nisce robI netrebnicI, vĕ depărtéḑă de lumina cea ne înserată, în loculŭ celŭ depărtatŭ de sânţenie luI D-ḑeŭ şi atuncea vaI vouĕ!

De aceia fraţilorŭ, eŭ ca Preut, ca păstorŭ alŭ vostru ca unulŭ ce suntŭ menitŭ şi trimisŭ la voI, spre a vĕ pasce cu predica cuvêntuluI luI D-ḑeŭ,—suntŭ datorŭ a vé arăta, că voI ca creştinI, ca fiI a luI Christosŭ dupĕ charŭ şi în fiere precumŭ ḑice scriptura: *Iară câţi 'lŭ aŭ primitŭ, ace-lora le aŭ datŭ dreptŭ sĕ se facĕ fiii lui D-ḑeŭ* (Iónŭ 1, V. 12),—trebue sĕ faceţI fapte bune şi sĕ vĕ părăsiţI de faptele cele rele, trebue sĕ veniţI la biserică şi aicea se vĕ închinaţI luI D-ḑeŭ cu duchulŭ şi cu adevérulŭ,—trebue sĕ vĕ mărturisiţI de păcatele vóstre la duchovnicŭ în cele patru posturI ale anuluI şi de câte orI greşiţI, după cumŭ ḑice Scriptura: *mărturisiţi vĕ unulŭ altuia păcatele, şi vĕ rugaţi unulŭ pentru altulŭ ca se vĕ vindecaţi* (Iacob. 5, V. 16),—Si în urma mărturisireI după permisiunea ce o veţI căpăta de la dochovnicŭ şi după vrednicie ce o veţI avea sĕ luaţI *Sânta Comunicătură,* saŭ celŭ puţinŭ măcarŭ o dată pe anŭ, se o faceţIacésta — la Pasci.

Făcêndu-vĕ dară datoriea vóstră de creştinI către biserică, avêndŭ cuvenitulŭ respectŭ către podóbele eI, precumŭ şi către servitoriI altaruluI şi socotindu-I pe eI, *ca pe nisce servitori a lui Christosŭ şi administratori ai tainelorŭ lui D-ḑeŭ* (1 Corint. 4, V. 1), — veţI atrage a-

supra vóstră bine cuvêntarea şi sânţenia luĭ D-ḑeŭ, pre cumŭ se esprimă rugăciunea bisericeĭ : *bine cuvintézǎ pre cei ce te bine cuvintézǎ Dómne şi sânţesce pre cei ce iubescŭ podóba casei tale* (Rugăc. dinapoĭ anvon).

Aşia dară, iubiţiĭ meĭ fraţĭ, ca uniĭ ce nu suntemŭ făcuţĭ de D-ḑeŭ de a mosceni pământulŭ în vecĭ, ca uniĭ ce suntemŭ muritorĭ adică astă-ḑĭ în viéţă éră mâne vomŭ fi pământŭ şi cenuşă, după cumŭ ḑice cântarea bisericéscă : *Eŭ suntŭ pǎmêntŭ şi cenuşǎ*, — suntemŭ datorĭ a ne feri de faptele cele rele şi a face fapte bune, pentru că în lumea cea viitóre ne vorŭ întreba de tóte faptele nóstre ce le amŭ făcutŭ odinióră, căcĭ prea dreptulŭ judecătorŭ, după cum ne spune Apostolul : *va rǎsplǎti fie-cǎruia dupǎ faptele sale* (Rom. 2, V. 6).

Să ne ferimŭ dară, fraţilorŭ, de faptele cele rele în lumea acésta, ca se putemŭ scăpa în cea viitóre de vecĭnica muncă ; — Se facemŭ maĭ bine fapte bune în lumea acésta ca sě ne învrednicimŭ în cea viitóre, de lumina cea ne'nserată şi de fericirea cea ne'nbătrinitóre. Amin.

Preut : **Panait I. Collescu.**

1878 *februarie* 10.

CUVÊNTU
DESPRE ŞCOALA

« Voiŭ învĕţa pe poporulŭ meŭ, 'i voiŭ da tóte mijlócele posibile ca sĕ înveţe, voiŭ face şcolĭ pentru ca totŭ acestŭ poporŭ sĕ pótă învĕţa» Aşa a dişŭ guvernulŭ şi aşia a şi făcutŭ.

Fraţilorŭ!

Nimica nu póte scóte pe omŭ din starea întunereculuĭ a nesciinţeĭ, a n'enţelegereĭ, a ne priceperei şi a ne judecăţeĭ, — şi niminea nu'lŭ póte lumina maĭ bine, decâtŭ numaĭ scóla, saŭ maĭ bine ḑicêndŭ învĕţătura cărţeĭ ce se dă omuluĭ prin educare şi instruire în starea copilărieĭ — în şcólă.

Scóla, fraţilorŭ, ca şi Biserica este unŭ altarŭ sântŭ din care împărtăşindu-ne cu învăţătura ce se propune într'însa, simţimŭ indată că ne luminédă scoţîndu-ne din întunereculŭ nesciinţeĭ şi a tâmpireĭ, la lumina cunóscereĭ adevĕruluĭ, a buneluĭ şi a frumosuluĭ,—ne scóte şi aduce din starea imperfecţiuneĭ la starea perfecţiuneĭ pentru că desvoltă constiinţa nóstră şi o face maĭ simţitóre, — ne facem maĭ demnĭ de a cunósce maĭ cu uşurinţă şi maĭ de aprópe pe D-ḑeŭ si în fine ne învaţă cumŭ să'lŭ rugămŭ, cumŭ se i ne închinămŭ şi cumŭ sĕ'ĭ mulţumimŭ pentru nenumĕratele facerĭ de bine ce amŭ primitŭ şi încă maĭ primimŭ de la dînsulŭ, şi pentru multa sa bunĕtate ce o are către noĭ păcătosiĭ. Vrea să ḑică omulŭ care învaţă

în şcólă, capĕtă o ştiinţă maĭ întinsă, o înţelegere maĭ bună, o pricepere maĭ afundă şi o judecată maĭ sănătósă care tóte aceste suntŭ nisce calităţĭ de mare folosŭ omuluĭ, a tâtŭ pentru lumea acésta câtŭ şi pentru cea viitóre; şi cu tóte aceste voĭ diceţĭ că maĭ nu v'arŭ trebui şcólă şi o priviţĭ ca o sarcină grea venită asupra vóstră. Si în adevĕrŭ vouĕ acuma la bătrâneţe nu vĕ trebue şcólă, pentru că in acéstă stare numaĭ puteţĭ învĕţa carte, dară le trebue copiilorŭ voştri. — Acuma suntemŭ în vécul al 19 lea, adică trăimŭ în acestŭ timpŭ, când tóte naţiunele pământuluĭ care maĭ de care se silescŭ ca prin învĕţătura cărţeĭ, se ajungă maĭ departe pe calea progresuluĭ, a cultureĭ şi a civilisaţiuneĭ. Numaĭ puţinĭ şi la noĭ în România saŭ înfiinţatŭ şcolĭ în acestŭ timpŭ, pentru că guvernulŭ care cunósce scopul şi folosul ce póte se aducĕ şcóla a disŭ: «*Voiŭ învăţa pe poporulŭ meŭ, 'i voiŭ da tóte mijlócele posibile ca să înveţe, voiŭ face şcoli pentru ca totu acestŭ poporŭ sĕ pótă învăţa*» şi aşia a şi făcutŭ regulând a se face şcolĭ în tóte oraşele şi maĭ în tóte satele, unele întreţinute de elŭ şi altele de comună, numaĭ şi numaĭ ca toţĭ copiĭ poporuluĭ românescŭ sĕ înveţe carte. Acuma în acest timpŭ chiarŭ jidoviĭ care n'aŭ nicĭ ţéră, nicĭ Domnitorŭ nicĭ guvernŭ, nicĭ comună, care cu unŭ cuvêntŭ n'aŭ pe nimenea din sînul lorŭ, după cumŭ avemŭ noĭ pe de o parte pe guvernŭ éră pe de alta pe comună, spre a îngriji de şcólele lorŭ, — se silescŭ eĭ singurĭ prin tóte mijlócele şi plătesc din baniĭ lor propriĭ profesorilorŭ spre a'ĭ învĕţà, şi nu numaĭ profesorilorŭ lorŭ ci şi la alţĭ profesorĭ streinĭ atâtŭ de naţiune câtŭ şi de religiune şi chiarŭ daŭ pe copiĭ lorŭ, se înveţe în şcólele nóstre publice, spre a nu fi săracĭ de învĕţătură.

Uitaţi-vĕ la dînşiĭ bine şi vedeţĭ că nu veţĭ găsi nicĭ unulŭ care sĕ nu ştie carte, nu veţĭ afla nicĭ unulŭ care sĕ nu ştie a sĕ înkina luĭ D-deŭ în legea luĭ, — toţĭ sunt

învěţaţi, toţi ştiŭ carte : atâtŭ bărbaţii câtŭ şi femeile lorŭ, toţi ştiŭ a se închina lui D-ḑeŭ în legea lor, şi de aceia trăescŭ póte mai cu uşurinţă de cât voi.

Iară voi carii mai toţi nu stiţi carte, carii nu ştiţi nici cea mai mică rugăciune adică măcarŭ *Tatalŭ nostru* şi carii prin urmare mai toţi nu ştiţi a vě închina lui D-ḑeŭ creştinesce,—trebue sě vě pară rěŭ că nu aţi învěţatŭ carte, pentru că pe atuncé nu eraŭ scoli publice precum sunt astă-ḑi, şi pentru că părinţilorŭ voştri nu le dădea mâna sě plătéscă din banii lor profesorilor precumŭ era obiceiulŭ, ca sě vě învețe carte.— Dară astăḑi cândŭ nu plătiţi nimica profesorilorŭ, cândŭ guvernulŭ şi comuna se grijesce de şcoli, nu vě rěmâne alta, de câtŭ numai a vě da copii voştrila şcólă.—Insě voi nu numai că nu voiţi a vě da copii la şcólă ci încă sunteţi cu ură asupra ei şi spuneţi că nu vě trebue şcóla ca cumŭ arŭ fi unŭ lucru rěŭ şi urîtŭ lui D-ḑeŭ. Si pentru ce óre ḑiceţi voi acésta ? Oare pentru că vě pune saŭ vě silesce cineva ca să plătiţi din banii voştrii profesorilorŭ ? Nu pentru acésta. Dară pentru ce? Pentru că nu ştiţi ce scopŭ are şcóla şi ce folosŭ aduce ea tinerimei.—Vě voiŭ arăta dară astăḑi că şcóla aduce mai multe folóse celorŭ ce se instruescŭ într'nsa şi anume :

1°) Omulŭ care a învěţatŭ la şcólă şi care prin urmare ştie carte, va şti cumŭ sě'şi chibzuéscă lucrurile séle, cumŭ sě-şi lucreḑe pomêntulŭ, mai bine şi mai cu uşurinţă spre a culege producte înḑecite după cumŭ ne spune sânta scriptură, că : *Celŭ ce sémănă cu scumpete cu scumpete va şi secera*, ştie cum sě le vênḑě cu preţŭ fără ca sě'lŭ înşele cumpěrătorii, ştie cum sě sě păḑéscă ca sě nu'lŭ încurce nimine, nici în socotelele nici în datoriile séle.

2°) Omulŭ cărturarŭ care póte singurŭ ceti poruncele lui D-ḑeŭ, sě póte păḑi mai lesne ca sě nu'şi încarce sufletulŭ; póte singur ca sě cunóscě legile şi ordinele gu

vernuluï, ca sĕ nu'lŭ asupréscă niminé; — póte singurŭ sĕ cetéscă, şi se scrie voturile la alegere de primarĭ şi deputaţĭ, fără ca sĕ'lŭ înşele cineva; — póte singurŭ sĕ'şĭ scrie jalobele de care are necesitate (trebuinţă) fără ca sĕ se róge şi să plătéscă la alţiĭ; — póte singurŭ să'şĭ facă socotélă şi sĕ'şĭ ţină isvóde, fără ca sĕ'lŭ încurce cineva în datoriĭ.

3°) In fine omulŭ care ştie carte, ca unulŭ ce singurŭ cetesce, cunósce şi înţelege poruncile luĭ D-deŭ, ştie cumŭ sĕ se róge, cum sĕ se închine şi cum sĕ mulţuméscă Domnuluĭ pentru nespusele facerĭ de bine ce primesce de la dînsulŭ.

Iată dară, fraţilorŭ, folósele ce aduce şcólà, şi de care voĭ arŭ trebui sĕ plângeţĭ, fiindŭ că nu aţĭ avutŭ norocire a vĕ împărtăşi de dînsele. Vi le maĭ răpetŭ încă o dată maĭ pe scurtŭ.

1°) Omulŭ care va învĕţa carte la şcólă, va fi complectŭ în tóte afacerile gospodărieĭ séle, fără a cere ajutoriulŭ altora.

2°) Va cunósce singurŭ, atâtŭ poruncele luĭ D-deŭ câtŭ şi legile şi ordinele guvernuluĭ, va vota, va ceti, va scri singurŭ, şi va ţinea socotéla singurŭ, se va refui de datoriĭ singurŭ, fără ca sĕ facă vre unŭ complimentŭ altora.

3°) Cunoscêndŭ şi înţelegêndŭ singurŭ poruncile luĭ D-deŭ va şti cumŭ sĕ-lŭ róge, cum sĕ i sĕ închine şi cumŭ sĕ 'ĭ mulţuméscă, pentru tóte bunurile ce primesce de la dînsul în tocmaĭ ca unŭ adevĕratŭ creştinŭ. —De tóte aceste sĕ vorŭ împărtăşi fiĭ voştriĭ în tótă viaţa lorŭ, dacă vorŭ învĕţà acuma cândŭ suntŭ micĭ carte. De aceia voĭ trebue sĕ vĕ daţĭ copiĭ la şcólă şi se'ĭ sfătuiţĭ părintesce ca sĕ se siléscă cu învĕţătura pentru folosulŭ lorŭ în viitorŭ, căcĭ nimica nu se cere de la voĭ, de câtŭ numai aĭ trimite la şcólă si a vĕ îngriji pentru nutrimentul şi înbrăcămintea lorŭ, — éră de la dânşiĭ

se cere numaĭ aceia, ca sĕ se siléscă la învĕţătura.— Apoĭ pe de o parte ca părinţĭ trebue sĕ le arătaţĭ greutăţile timpuluĭ în care trăiţĭ şi nevoile ce zacŭ pe spinarea vóstră, numaĭ din cauză că nu stiţĭ carte, — éră pe de altă parte, după cumŭ amŭ maĭ disŭ sĕ'ĭ îndemnaţĭ la învĕţătură, ca sĕ scape macarŭ eĭ de aceste greutăţĭ, şi póte încă de altele maĭ rele, fiindŭ că cu câtŭ trece saŭ înaintéză vremea, cu atâta şi greutăţile şi nevoile devinŭ maĭ rele şi maĭ de nesuferitŭ ca scăpândŭ măcarŭ eĭ din trînsele, sĕ vĕ mulţuméscă în tótă viaţa lorŭ şi sĕ rămână numele vostru neştersŭ şi spre pomenirea eternă în mînia fiilorŭ voştri.

Preot şi Invĕţătorŭ: **Panait I. Collescu.**

1878 *februarie* 10.

ESLICAREA EVANGELIEI DIN DUMINECA III-a DUPA RUSALII

(MATH. CAP. VI. VERS. 22—32).

Intorcênd atenţiunea nóstră asupra sântei Evangliei ce s'a cetit astă-dĭ, noĭ aflăm, că ea coprinde doě puncte principale şi anume : 1) Cum trebue să fie de limpede şi luminată mintea omuluĭ, pentru ca să nu domineze asupra luĭ patima iubireĭ de argintŭ, séŭ şi alte patimĭ, prin prea marea îngrijire de traiul vieţeĭ presente ; iar al 2) a se îngriji maĭ ântăiŭ de mântuire şi dreptate, dupŏ care urméză ne'nlăturat tóte cele necesariĭ. In privinţa punctuluĭ întăiŭ iată cum începe Domnul nostru Iisus Christos învĕţătura sa :

«*Luminătorul corpului este okiul*; *deci de va fi okiul tĕŭ curat, tot corpul tĕŭ va fi luminat*, *iar de va fi okiul tĕŭ rĕŭ*, *tot corpul tĕŭ va fi întunecat* ; *deci décă lumina*, *care este întru tine este întunericu*, *dér întunericul cu cât mai mult*» ? In aceste cuvinte Marele învĕţător Iisus Christos face maĭ întăiŭ o comparaţie între okiul natural prin midlocirea căruia (décă este în starea sea normală), omul póte a se folosi de obiectele, ce'l încungiură si între okiul minţeĭ, de la limpeditatea şi luminarea căruia depinde direcţiunea bună séŭ rea, ce 'şĭ o ea el în societate, séŭ starea luĭ morală.

Iisus Christos întrebuinţéză un exemplu fórte lămurit şi bine înţeles de toţĭ, când dice : «Luminătorul corpuluĭ este okiul» décă el este sănătos şi curat ; căcĭ atuncĭ

el vede tóte obiectele în tocmaĭ aşa ele dupre, cum sĕ află, şi se folosesce de ele dupre calitatea lor şi dupre necesitatea ce are.

Dér, décă okiul este bolnav şi paianjenit, omul nu vede şi nu póte deosebi bine obiectele.

Tot ast-fel observatŭ sântul Ioan Chrisostom că putem şi trebue a ne exprima şi despre suflet în raport către bunurile séle spirituale. Décă mintea este luminată, şi presintă interesele spirituluĭ în tótă charitatea, atuncĭ ea luminéză şi tóte puterile spirituale şi le dirige activitatea lor către bunurile necesariĭ pentru suflet. Iar întunecarea acestuĭ complex al puterilor spirituale, séŭ maĭ bine dicênd, activtiăţeĭ, orĭ şi din ce causă ar fi ea provenită, dă o direcţiune perversă (pe dosnică) întregĭ activităţeĭ spirituale; şi omul aflându-se în ast-fel de stare, nu póte nicĭ a deosebi, nicĭ a aprecia adevĕrata valóre a obiectelor folositóre pentru suflet; şi aşa se alipesce de obiectele pământescĭ şi sensuale şi se depărtéză cu totul de la cele cerescĭ şi spirituale.

Să ne exprimăm şi maĭ înţeles : precum okiul natural servesce de conducĕtor al omuluĭ, arătânduĭ calea, pe unde trebue sĕ mérgĕ şi obiectele, pe care póte să pue mâna aşa şi mintea luĭ îĭ dirige lucrările corpuluĭ. Când mintea cuĭ-va este curată şi luminată, atuncĭ şi direcţiunea şi lucrările luĭ sunt drepte şi bune; şi din contră, când mintea este întunecată, atuncĭ şi lucrările îĭ sunt tot ast-fel. Căcĭ décă mintea, dată omuluĭ spre luminare şi conducere, va fi inegurată de gândurĭ rele, apoĭ cu cât maĭ vêrtos corpul cu pretenţiunile luĭ, care tot-dé-una inclină spre pécat, va fi întunecat. Si dér mintea conduce şi dirige, iar faptele urmédă eĭ; căcĭ cum sunt planurile şi gândurile minţeĭ omuluĭ, aşa sunt şi lucrările luĭ. Pentru acésta noĭ tot-dé-una trebue a stărui, pentru a ne pădi mintea curată. Si fiind-că Domnul nostru Iisus Christos

a vorbit de conducĕtor şi cel ce se conduce, adică de minte şi corp, apoĭ să nu ne înşelăm, gândind că vom putea servi cu mintea luĭ Dumnedeŭ, iar cu corpul plăcerilor, şi cu modul acesta vom servi de o dată la doĭ stăpânĭ ; pentru acésta el adaoge : «*Nimenea nu póte servi la doi domni, că séù pre unul va urî, si pre altul va iubi, séŭ de unul se va ţinea şi de altul nu va griji; nu puteţi servi lui Dumnedeŭ şi lui Mamonà*».

Aicĭ prin cuvintele : «Niminea nu póte servi la doĭ domnĭ», sĕ înţelege că nicĭ un servitor nu va putea să servéscă la doĭ stăpânĭ, care aŭ calităţĭ, inclinaţiunĭ şi dorinţĭ diferite; căcĭ este cu neputinţă de aĭ împăca pe amândoĭ. Si în asemenea cas negreşit că servitorul pe unul va incepe al urî, iar pe altul îl va iubi : adecă, va iubi pe acela, cu care se va potrivi şi el însuşĭ în dorinţĭ, iar pe cela-lalt îl va urî ? Dér iubirea şi ura sunt nisce sentimente, care nicĭ o dată nu 'şĭ pot avea locul împreună asupra unuia şi aceluiaşĭ obiect, séŭ persónă. Cuvintele: «A ne ţinea de unul şi a ne'ngriji pe altul», exprimă manifestaţiunile exterióre séŭ dinafarice ale iubireĭ şi ale ureĭ, dupre cum acésta sĕ vede din experienţă ; căcĭ când óre cine iubesce ce-va, sĕ alipesce cu totul de acel ce-va séŭ cine-va ; şi din contră, când 'l urăsce se depărtédă, 'l defaimă şi-ĭ devine nesuferit. Trecĕnd de la raporturile dintre ómenĭ de diverse inclinaţiunĭ, Marele învăţător Iisus Christos, arată óre cum, ca printr'o trepţ talitate şi raportul dintre Dumnedeŭ şi ómenii împătimiţĭ séŭ legaţi cu totul de cele materiale, dicĕnd: «Nu puteţĭ servi luĭ Dumnedeŭ şi luĭ Mamonă (1)». Adecă omul împătimit către bogăţiĭ, nu póte fi în strânse legăturĭ şi bune relaţiunĭ cu D-deŭ, care nu este materie.

(1) Mamonă era o divinitate Siriacă, care se respecta ca D-ḑeul Protegitor al bunurilor pământescĭ, séŭ îngenere al bogăţieĭ ca Plutos la Grecĭ.

Dumnedeŭ este drept şi voesce, ca şi adoratoriĭ luĭ să fie drepţĭ; Mamonă este nedrept, şi trage la nedreptate şi pe ceĭ ce se închină luĭ; Dumnedeŭ este îndurător, şi voesce, ca omul să 'şĭ aţintéscă mintea luĭ la cer—să se transpórte în regiunile cerescĭ; pe când din contră, Mamonă voesce sĕ fie neîndurat şi cu mintea pironită numaĭ la cele pămêntescĭ. Iată domniĭ séŭ stăpâniĭ cu dorinţele lor diferite, cărora unŭ servitor nu le póte servi în unul şi acelaşĭ timp. Nu póte cine va, ca în unul şi acelaşĭ timp să fie şi în strânse relaţiunĭ cu Dumnedeŭ şi captiv iubireĭ de avuţie; Acésta este necontestat. Cu tóte acestea, nu se póte dice că omul bogat nu póte servi luĭ Dumnedeŭ; nu; el póte servi luĭ Dumnedeŭ încă şi maĭ bine de cât cel sărac, numaĭ décă întrebuinţéză avuţia sea cum se cuvine: adică comform cu voia luĭ Dumnedeŭ, precum spre ex. Abraam, Iov şi alţiĭ. Iov era îndestul de bogat, dér n'a servit luĭ Mamonă. El a avut avuţie, a administrat'o, dér nu a fost captivat de ea. S'a folosit de dênsa numaĭ, ca un econom al avereĭ luĭ Dumnedeŭ, iar nu ca cu a sa proprie; pentru care, când i se lua din mână, să şi exprima. «Domnul a dat, Domnul a luat, 'e numele Domnuluĭ bine cuvêntat». Dér sciind Domnul usele, ce de ordinar le fac ómeniĭ când li se pun înainte c'să nu umble dupe bogăţie cu aviditate, adaoge:

«Pentru acésta dic vouă, nu vĕ îngrijiţi cu sufletul vostru ce veţi mânca şi ce veţi bea, nici cu corpul vostru cu ce vă veţi îmbrăca; aŭ nu sufletul este mai mare, de cât hrana şi corpul, de cât haina?

Prin aceste cuvinte Domnul nostru Iisus Christos nu voesce a învăţa pe ómenĭ, de a nu se ocupa cu nimica, aşteptând să le vie totul de gata, nu; căcĭ singur D-deŭ dice celuĭ întêiŭ om: «Intru sudórea feţeĭ tale veĭ mânca pânea ta»; şi sântul Apostol Pavel, nu numaĭ se ostenese a lucra singur cu mânele séle, pentru a se întreţi-

nea pe sine şi a ajuta pe alţiĭ, ci încă şi ordonéză a pedepsi pe ceĭ, ce nu lucréză, ḑicênd : «Cel ce nu lucréză nicĭ să mănânce». El voesce ca ómeniĭ să nu se sacrifice cu totul numaĭ pentru mâncare, bĕutură şi îmbrăcăminte. Căcĭ tóte acestea fiind mult maĭ neînsemnate de cât sufletul şi corpul, nu póte fi îndoială, ca cel ce le-a dat şi legat pe aceste din urmă cu corpul nostru, acela, pe calea naturală à lucruluĭ, nu le va da şi cele necesarii pentru viéţă. Mântuitorul nu învaţă ca să nu facem nimica, ci opresce numaĭ ocupaţia preste măsură, de a aduna şi ĭarăşĭ a aduna bogaţiĭ.

Cuvêntul *suflet*, după opiniunea părinţilor Bisericeĭ, este luat în acest loc drept putere de viéţă a organismuluĭ omenesc; şi décă Dumneḑeŭ a dat omuluĭ acésta, ce este maĭ greŭ lucru, negreşit 'ĭ va da şi ce este maĭ uşor. Dumneḑeŭ a daruit omuluĭ viéţă, care este maĭ însemnată şi maĭ preciósă, de cât pâinea şi haina; El a creat corpul, care este cu mult maĭ precios, de cât haina; decĭ dér, décă el a arătat atâta putere şi bunătate în raport către om, dânduĭ viéţă, apoĭ se va absţinea El óre de aĭ da mâncare, bĕutură şi haine? pentru ce dér atâta nelinişte din parter omuluĭ? pentru ce neglegiază hrana spirituală? Dér pentru a face şi maĭ înţelese cele ḑise, Mântuitorul continuă a învĕţa :

«*Căutaţi la paserile cerului, că nici sémănă nici seceră, nici adună în jicnile, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrănesce pre dînsele; aŭ nu voi mai multă deosebire aveţi de acestea?*».

Cu acest exemplu Mântuitorul Christos ne dă o dovadă óre cum pipăită şi cunoscută nouă despre marea putere şi bunătate a Părinteluĭ ceresc, care se îngrijesce de tóte creaturile Séle fără deosebire ; lucru, prin care sĕ dovedesce, că tóte îngrijirile peste mĕsură ale omuluĭ sunt de prisos : căcĭ să scie, că pasĕrile ceruluĭ nu sémănă, nicĭ seceră şi cu tóte acestea nu le lipsesce nimic din cele

necesariĭ. Decĭ décă viéţa paserilor este un obiect de îngrijire din partea luĭ Dumnedeŭ, apoĭ cu cât maĭ vêrtos viéţa şi sufletul omuluĭ, care este destinat pentru nemurire, va trebui sĕ compună acel obiect. Ar fi un ce cu totul contrar bunătăţeĭ luĭ Dumnedeŭ, ca să nu satisfacĕ necesităţile nóstre timporale, când El se îngrijesce aşa de mult până şi de pasĕrile ceruluĭ. Dér décă acésta este aşa, «Nu cum-va nu trebue a nu maĭ semănă şi a nu lucra nimic, întrébă sântul Ión Chrisostomŭ? nu, rĕspunde tot el —, căcĭ Domnul nu a dis, că cineva nu trebue a nu semăna, séŭ a nu lucra, ci numaĭ ca să înlătureze ocupaţiile cele peste măsura pentru viéţa acésta trecătóre, şi să nu negligeze pe cele pentru viéţa neperitóre». Iar pentru a arăta încă şi maĭ mult zĕdărnicia unor asemenea ocupaţiĭ Mântuitorul dice : «*Dér cine — din voi grijindu-se póte sĕ şi adaoge staturei séle un cot*». Adică, Dumnedeŭ, dând omuluĭ o sciuţă talie, séŭ maĭ bine dicênd, puind hotar vieţiĭ luĭ, el orĭ şi cât sĕ va îngriji nu va putea singur de sine să şi-o maĭ prelungéscă. Si fiind-că ómeniĭ de ordinar, pe lângă stăruinţele ce fac pentru satisfacerea cerinţelor corporale sĕ îngrijesc fórte mult şi de împodobirea corpuluĭ lor, de aceĭa Iisus Christos învaţă.

«*Si de haine ce vĕ grijiţi? socotiţi crinii câmpului, cum cresc şi nu sĕ ostenesc. Iar grăesc vouĕ, că nici Solomon întru tótă gloria (slava) sea, nu s'a îmbrăcat ca unul dintru aceştia. Deci décă pre iarba câmpului care astă-di este, şi mâine se aruncă în cuptor, Dumnedeŭ aşa o îmbracă, cu mult mai vîrtos pre voi puçin credincioşilor*» ?.

Iată o nouă dovadă despre puterea şi bunătatea Părintelui ceresc. Vedeţĭ cât sunt de împodobiţĭ diferiţiĭ crinĭ aĭ ţérineĭ, ce cresc pe câmp fără nicĭ o ostenélă din partea cuĭ-va ? Eĭ bine, trebue să sciţĭ, că Solomon cu tóte podó

bele şi bogăţiile séle nu a putut să se îmbrace aşa de splendid şi măreţ, ca crinii aceştia. Dér crinii de şi frumos împodobiţi, în tot casul ei nu sunt de cât nisce iarbă; şi décă de iarbă, care are mult mai puçin preçiŭ, să îngrijesce aşa de mult, apoi cu cât mai vêrtos va îngriji de ómeni a cărora scop de fiinţare este mult mai înnalt. Pentru acésta Mântuitorul 'şi continuă învăţătura Sa, dicênd :

«Deci nu vĕ grijiţi, dicênd : ce vom mânca, séŭ ce vom bea, séŭ cu ce ne vom îmbrăca. Căci tóte acestea némurile le caută ; că scie Tătăl vostru cel ceresc, că aveţi trebuinţă de tóte acestea».

Aici Mântuitorul arată că o asemenea îngrijire exagerată nu este o calitate a creşinilor, ci a némurilor, séŭ a păgânilor, care nu cunosc pe adevĕratul Dumnedeŭ, şi adevĕrurile religiunei, date de El, şi prin urmare nici nu înţeleg lucrările provedinţei Divine. Numai unii ca aceştia, fiind-că nu aŭ speranţa altei vieţi, nu se îngrijescŭ de cât pentru mâncare, băutură şi îmbrăcăminte. Dér adevĕraţii creştini trebue să fie în tot-dé-una încredinţaţi, că necesităţile lor nu sunt necunoscute Părintelui ceresc, care pórtă grije de tóte fiinţele din lume. Ingrijirea dér cea preste mĕsură de cele materiale, pe ei să nu'i cuprindă, căci Dumnedeŭ ca un a tot puternic şi întru tot bun, nici o dată nu'i va lăsa lipsiţi de cele necesare. Cea întâiŭ şi mai mare îngrijire a creşcinului trebue să fie împărăţia lui Dumnedeŭ şi dreptatea Lui, pentru care şi Domnul nostru Iisus Christos adauge a îm vĕţa :

«Căutaţi mai întâiŭ împărăţia lui Dumnedeŭ şi dreptatea Lui, şi aceste tóte se vor adaoge vouă».

Impărăţia lui Dumnedeŭ şi dreptatea Lui însemnédă în acest loc învăţătura atingătóre de sânta credinţă în Dumnedeŭ, séŭ de religiune şi de faptele cele bune. Deci

ḑice Mântuitorul, pe aceste le căutaţĭ maĭ întâiŭ, şi atuncĭ nicĭ una din cele necesare pentru susţinerea vieţeĭ şi kiar îmbrăcămintea nu vĭ vor lipsi.

Să ne silim decĭ, iubiţĭ creştinĭ, de a aduce în implinire sânta învĕţĕtură a Domnuluĭ nostru Iisus Christos cuprinsă în Evangelia, ce s'a cetit astă-ḑĭ, şi vom fi viĭ în vecĭ fericiţĭ.

Arch. **Silvestru Balanescu.**

Clerul şi în genere toţî creştiniî din Transilvania şi alte localităţî românescî aŭ salutatŭ cu căldură apariţiunea jurnaluluî «Biserica ortodocsă română» şi în timpŭ aprópe de patru anî n'aŭ încetatŭ, de aşî manifesta simţimentele lor pre tóte căile cătrĕ acestŭ organŭ de publicitate al Bisericeî române. Jurnalele atât cele eclesiastice, cât şi civile din aceste localităţî românescî publică de maî multŭ timpŭ şi în modŭ regulatŭ tabela materiilor jurnaluluî «Biserica ortodocsă română», ïar diarele de Sibiiŭ «Observatorul» şi «Telegraful românŭ», care sûntŭ şi organe de publicitate ale Înalt Prea sânţituluĭ Metropolitŭ al Transilvanieî, aŭ publicatŭ o critică fórte flătătóre pentru redacţiunea acestuî jurnalŭ; ele aŭ emisŭ idea, că atât în privinţa alegereî şi a tractăreî materiilor, precum kïar şi în privinţa limbeî, jurnalul «Biserica ortodocsă română» este, nu voim să dicemŭ, ca D-niî redactorî aî jurnaluluî «Observatorul», celŭ ântăiŭ jurnalŭ din România liberă, dar unul dintre cele ântâî. Acéstă critică am pus'o aicî numaî cu scopul, de a putea face evidentŭ motivul psichologicŭ al prea Cucerniciel séle Părinteluî Paul B. Botoş, parochŭ românŭ în Cubin, şi care motivŭ l'a determinatŭ, ca să prefere colónele acesteî foî pentru publicarea elaboratelor séle. Publicămŭ decî cu plăcere predica, ce urméză, şi rugămŭ pre fratele nostru Paul Botoş, ca să continue şi de acum, conform promisiuneî date înscrisŭ, de a onora redacţiunea jurnaluluî «Biserica ortodocsă română» cu elaboratele séle, — şi acésta spre luminarea şi mărirea némuluî românescŭ.

PREDICA

LA

SKIMBAREA LA FATA A DOMNULUI SI MANT. NOSTRU IS. CRISTOSU

Si s'a skimbatŭ ta faţă inaintea lorŭ şi a stralucitŭ faţa lui, ca sórele, ér hainele lui s'au făcutŭ albe, ca zăpada (*Mat. c.* 17, *v.* 2).

Iubiţi Creştinî! D-nul nostru Is. Cr. a fostŭ arătatŭ trămiterea sa de la Tatălŭ prin multe minunî, atât înaintea învăţaceilorŭ, cât şi înaintea poporuluî. Prin préa puternicul seŭ cuvêntŭ s'aŭ vindecatŭ bolnaviî, orbiî s'aŭ făcutŭ cu okî, şi muţiî vorbindŭ, iar morţiî la porunca luî s'aŭ sculatŭ din grópă. Insĕ o aşa mărturie a d-deireî sale, precum aflamŭ în s. evangelie de astă-dî s ţiî. apostoliî încă nu aŭ vĕdutŭ; pentru că într'o ast feî de strălucire a mărireî sale, încă nu li s'a fostŭ arătatŭ lor. «*Si a strălucitu faţa lui, ca sórele şi hainele lui s'au făcutu albe, ca zăpada, şi étă glasŭ din norŭ dicêndu : acesta este*

fiiulu meu cel iubitŭ, întru carele bine am voitŭ, pre a cesta să-lu ascultati Mat. 17, 5.

Tare va fi bătutŭ inima Apostolilorŭ de bucurie, au-dindŭ aceste cuvinte. Apost. Petru, simţindŭ acéstă bu-curie d-deéscă, nu voia a se depărta de la acestŭ locŭ fe-ricitŭ, dicênd: «*Dómne bine este nouĕ a fi aici*» Mat. 17. 4. Da Iubiţĭ creştinĭ!, la audirea acesteĭ întâmplărĭ, se des céptă şi in noĭ dorulŭ, ca se luăm parte la vedenia acésta. Fiind dér că noĭ suntem pentru fericire plasmuiţĭ; s-tul Apost. Petru ne învéţă cum trebue să căutămŭ acéstă fe-ricire I-iŭ; iar D-nul nostru Is. Cr. cum trebue să aflămŭ fericire II-a; acésta este materia cuvêntăreĭ mele de astă di. Se luămŭ decĭ aminte!

I.

Nu e de lipsă a cugeta îndelungŭ, pentru ca să aflam causa bucurieĭ luĭ Petru pre munte; nu e de lipsă a întreba, ce a umplutŭ inima luĭ de bucurie; căcĭ cuvintele ce le-aŭ rostitŭ elŭ nĭ daŭ destulă lumină, «*Dómne, bine este noĭ a fi aici*». Acésta a fostŭ o vedere momentană a radelorŭ d-deireĭ, care străluceaŭ depre faţa luĭ Iisus, la a că-ror vedere Petru s'a simţitŭ atât de fericitŭ, în cât voia să rĕmână pentru tot-dé una pre muntele Tavoruluĭ, şi să facĕ acolo colibĭ. Insă ce a fostŭ voluptatea luĭ Petru în asemănare cu fericirea, carea ni-e reservată noĭ în cerŭ? Acolo ne aştéptă pre noĭ o fericire perfectă, ce va dura în vecĭ, eu dicŭ perfectă, căcĭ deşi acéstă voluptate a luĭ Petru la stralucirea luĭ Iisus era maĭ mare, de cât tóte bucuriile lumeĭ—ea totuşĭ nu se póte asemăna cu bu-curia, carea este menită Aleşilorŭ luĭ D-deŭ în ceriŭ. Pre munte a vĕdutŭ Petru de pre faţia luĭ Iisus radele stră-lucitóre maĭ luminóse, de cât radele sóreluĭ; şi de şi a auditŭ convorbirea prorocilorŭ Testamentuluĭ vekiŭ, a luĭ Moise şi Elie cu Iisus; de şi a simţitŭ inima sa plină de bucurie; totuşĭ acéstă bucurie nu se póte asemĕna cu cea a Aleşilorŭ luĭ Iisus; căcĭ «*Ceea ce okiulu n'a vĕdutu urechile n'au auditu, şi la inima omului nu s'a suitu, aceea a gătitu D-deu celor, ce'lu iubescu pre dînsul*». Cart. I, corint c. 2, v. 9.

Déca Petru a simţitŭ aşa mare bucurie la skimbarea-la faţă a Mântuitoruluĭ pre munte, în cât voia să rĕmână totŭ pre munte, apoĭ noĭ Iubiţilor Ascultătorĭ, tragemŭ din acésta o învăţătură mântuitóre; aceea, că cerulŭ e demnŭ, ca să simţimŭ o profundă durere după dênsul, să-lŭ cautămŭ, căcĭ nĭ asigură nu numaĭ bucuria cea maĭ mare, ci şi fericirea eternă.

Aicĭ pre pămêntŭ tóte sunt trecĕtóre şi nestatornice, căcĭ tocmaĭ în momentulŭ, când poftele nóstre aparŭ, ca împlinite, totŭ în acelŭ momentŭ ni-se anunça, că ceea ce amŭ câştigatŭ cu mare ostenélă, să fimŭ gata a o şi perde. De aicĭ de pre pămêntŭ, din acéstă vale a plângereĭ, bucuria nóstră dispare într'o clipită, ca fumulŭ în vêntŭ. Aşa s'a întêmplatŭ şi cu Petru. Abea şi a fostŭ propusŭ să facĕ colibĭ, în carĭ se guste bucuria, de o dată sosi timpulŭ ca să părăséscă acelŭ locŭ. Creştinĭ, carĭ credeţĭ, că va'ţĭ întăritŭ fericirea aicĭ pre pămêntŭ, séŭ că voiţĭ să-o întăriţĭ, să nu perdeţĭ din vedere, că tóte bunurile temporale sunt trecĕtóre şi neconstante. Uitaţi-vĕ, ce s'a întâmplatŭ cu Petru. Consideraţĭ numaĭ, că ce aveţĭ aicĭ pre pămêntŭ în fie-care ḑi vĕ strigă cu cuvintele s. Apost. Pavelŭ : «*Aicea nu avemu cetate statornică, ci căutămu pre ceea, ce va să fie*». Evreĭ c. 13. v. 14.

Aşa dară totŭ ce vedemŭ aicĭ, e neperfectŭ şi nu are durată lungă. Sănătatea cea maĭ bună nu e sigură de morburĭ. Onórea şi avuţia se vede prea uşorŭ bântuită de osîndă, blestemŭ şi miserie. Noĭ vedemŭ în tóte ḑilele de ce durată scurtă suntŭ tóte pre lume. Decĭ a ne întemeia pre pămêntŭ fericirea nóstră, şi a nu ne dirige cu getele, dorinţele şi nisuinţele nóstre la o fericire perfectă şi infinită, însemnéḑă a lucra contra credinţeĭ şi contra minţeĭ sănătóse. Petru s'a simţitŭ fericitu pre muntele Tavorului, însă fericirea luĭ iute a dispărutŭ. Să învĕţămŭ dar de la Apost. Petru, a căuta cerulŭ. Acésta audindŭ S. Gregoriŭ, striga cu înfocare «*Să se aprindĕ inimile vóstre de unu focu sântu, ca să cereţi acolo a fi, unde aveţi nădejde, că veţi afla bucuria neîncetată şi desăvêrşită*».

Precum ne-a învăţatŭ Petru a căuta cerulŭ, aşijderea ne învaţă Iisus a afla cerulŭ.

II.

Apostoliĭ eraŭ totŭ cu Iisus pre muntele Tavoruluĭ şi «*noru luminosu iau umbritu pre dênşiĭ şi étă glasu din noru ḑicêndu : Acesta este fiiul meu celŭ iubitu, întru carele bine amu voitu, pre acesta să-lu ascultaţi*», Mat. 17. 5. Inţelegeţĭ, Iubiţĭ Ascultătorĭ, cine va să-ne fie conducĕtorulŭ nostru la cerŭ ? cine ? póte că ómeniĭ ceĭ reĭ, cu viéţa nemorală şi prihanită ? cariĭ fórĕ religiune fiind, îndemnă şi pre alţiĭ să fugĕ de religiune? cariĭ, vieţuindŭ în pĕcate, tragŭ şi pre alţiĭ în pĕcate ?

Nu ! nu ! Nu a ḑisŭ D-ḑeŭ, ca să ascultămŭ de astŭ-felŭ de ómenĭ. Séŭ pótecă sunt scrisorĭ, séŭ cărţĭ anticreştine, cari condamnă totŭ, ce este sântŭ şi mântuitorŭ? Ba nu. La aşa felŭ de scrisorĭ nu ne îndrumă glasulŭ din norŭ. Nu cumva suntŭ esemplele rele ale unora, cari rĕtăcescŭ pe calea poftelorŭ trupescĭ, séŭ glasulŭ batjocoritorilor de religiune ? Ba nu. Numaĭ despre D-lŭ nostru Is. Cr. a rostitŭ Tatăl aceste dulcĭ cuvinte «*Acesta este fiiulu meu celu iubitu, pre acesta să-lu ascultaţi*». Acestuĭ glasŭ trebue să urmămŭ, precum aŭ făcutŭ şi Apostoliĭ. Si acestŭ glasŭ nu este departe, căcĭ el resună adese orĭ la urechea fie-căruia.

Acesta e glasul luĭ Iisus, carele resună prin gura acelora, pre cari ia pusŭ, ca veghitorĭ şi vestitorĭ ai învăţătureĭ sale, când a grăitŭ «*Celu ce vĕ ascultă pre voi, pre mine mĕ ascultă, şi celu ce se lépădă de voi, de mine se lépădă*. Luc. 10,16. Glasul luĭ Is., o voĭ tinerĭ, este acela, carele vĕ cercetéză prin părinţiĭ voştri, ca să nu închiaţĭ frăţietate cu ómenii uşorĭ de minte; acela e glasul, carele vé arăta voĭ periculele, însoçite cu viaţa vóstră; acela este glasul, carele vĕ descéptă din somnulŭ vanităţeĭ şi vĕ grăesce : *Descéptă-te celu ce dormi* ».(Apost. Pavelŭ). şi nu umblaţĭ pe căĭ nemorale; cacĭ tóte pasurile vi-le urmăresce ochiulŭ luĭ D-ḑeŭ. Glasul luĭ Is., o voĭ părinţĭ, este acela, carele vĕ grăeşte voĭ să fiţĭ vighiatorĭ asupra fiilorŭ voştrĭ şi să-ĭ creşteţĭ în frica luĭ D-ḑeŭ ; acesta este glasul, carele vĕ face respunḑĕtorĭ pentru tóte, câte se întâmplă în casele vóstre. Glasul luĭ Is. e, păcătosule, acela, carele'ţĭ arăta ţie perirea ta, carele, învăţândute, înfricoşândute şi rugându-te, 'ţĭ ḑice; să te laşĭ de cărările cele rele, ca să-ţĭ mântuescĭ sufletul nemoritorŭ. Da, glasul luĭ Is. este acela, carele ḑioa şi nóptea ni strigă : «*Umblaţi pre calea dreptăţei, pre calea adevĕrului şi a virtuţei în tóte ḑilele vieţei vóstre*». Adevĕratŭ, că adese orĭ ne cade cu greŭ, să ascultămŭ acestŭ glasŭ ; şi noĭ tremurămŭ 'şi ne spăĭmântămŭ cu Petru la glasulŭ luĭ D-ḑeŭ, căḑêndŭ pre feţele nóstre. Insĕ nu vedemŭ cu câtă îngrijire a rădicatŭ Is. pre ss. Apostolĭ, când aŭ căḑutŭ de frică pre feţile lor la pămantŭ, grăindu-le : «*Sculaţivĕ şi nu vĕ temeţi*» M. v. 7. El prin acésta ne-arată, că este gata să ne ajute în slăbiciunile nóstre, déca suntemŭ gata a primi cuvêntulŭ luĭ în inimile nóstre, « căcĭ ḑice « *Jugulu meu e dulce, şi sarcina mea uşóră este*. M. 11.29..

Să râdicămŭ dar , noĭ slabiĭ şi neputincioşiĭ ochiĭ şi dorinţele nóstre la lumea acea, în carea odată vomŭ fi măriţĭ şi fericiţĭ, şi să nu perdemŭ din vedere, că suntemŭ

streinî în acéstă lume, care va trece cu tóte ale séle. Să nu perdemŭ calea, ducĕtóre la ceriu. Să ascultămŭ cu atenţiune glasul aceluea, căruia ia venitŭ glasŭ din norŭ şi carele este « *calea, adevĕrului şi viéţa*. Dicŭ, să ascultămŭ glasulŭ lui Is. şi atuncî vomŭ fi măriţi şi fericiţî cu elŭ, şi vomŭ vedea pre D-deŭ, stând faţă în faţă, ceea ce eŭ din animă vă poftescŭ. Aminŭ.

Paul B. Botosiu
Paroch. rom. gr. or. în **Cubinŭ.**

Studiul istorieĭ ţěreĭ, şi specialminte celŭ al Bisericeĭ Românilor, trebue să ocupe pre toţĭ ómeniĭ, ce dorescŭ să cunóscĕ maĭ de apróре calităţile poporuluĭ românescŭ. Creştinismul în Daciĭ şi creştinarea Romanilor, publicatŭ maĭ întăiŭ în colónele acesteĭ foĭ, a urmăritŭ viéţa şi specialminte cea religiósă a Românilor din timpurile cele maĭ antice. Datele istorice, adunate şi coordonate acolo, aŭ servitŭ maĭ ales ca materialŭ pentru istoria, ce are să se formuleze în viitorŭ. Aicĭ vomŭ întreprinde publicarea materialuluĭ, de care maĭ dispunemŭ, coordonându-lŭ în modŭ cronologicŭ şi kiar monograficŭ. Lectoriĭ noştri sub rubrica «**Din istoria Bisericeĭ Românilor**» vorŭ găsi de aicĭ înainte în colónele acesteĭ foĭ unŭ materialŭ istoricŭ, însoçitŭ de notele critice necesare şi înşiratŭ dupre ordinea anuală, observându-se kĭar şi acea distincţiune, ca materialul să fie espusŭ şi dupre categoriĭ. Incepemŭ acum cu documentele mônăstireĭ Apele, din seculul al XIV-le, ca cele maĭ vekĭ de care dispunemŭ noĭ, şi treptatŭ vomŭ trece şi la documentele altor mônăstirĭ şi—stabilimente românescĭ.

Să nu se impresioneze lectoriĭ noştri, când vĕdŭ, că redacţiunea acesteĭ foĭ îĭ ocupă cu materialul istorieĭ Bisericeĭ românescĭ, şi că nu pretinde a avea cât maĭ ne'ntârḑiatŭ o istorie a Bisericeĭ Românilor. Materialul este indispensabilŭ la formularea fie-căreĭ istoriĭ; ĭar o istorie bisericéscă complectă pentru presentŭ, în faça lipseĭ de materialŭ, nu se póte pretinde. De aceĭa noĭ avemŭ convicţiunea, şi conform eĭ vomŭ lucra tot-dé-una, că acum datoria fie-căruĭ omŭ de bine este, de a se ocupa maĭ ales cu adunarea şi analisarea materialuluĭ, relativ la istoria Bisericeĭ Românilor.

Dicemŭ istoria Bisericeĭ Românilor, căcĭ trebue să maĭ adăogămŭ şi acésta, că viéţa fie-căruĭ poporŭ în genere este nedeslipită de viéţa luĭ religiósă. Tóte popórele în genere, ĭar celŭ românescŭ în parte, şĭ-a confundatŭ tot-

dé-una viéța sa politică cu cea religiósă. Si era cu neputință a se întâmpla altrăminte ; căcĭ poporul românescŭ șĭ-a desfășuratŭ puterile vieței séle în evul mediu, sub influența culturei romanice creștinisate, și pre lôngă aceste el maĭ face parte și din rasa eminaminte religiósă, dupre cum în inspirațiunea sa genială se esprimă Omer al Românilor și Bardul Latinilor, Domul Vasilie Alecsandri :

«In ḑioa cea de judecată
«Când, façă 'n cerŭ cu Dómnul sântŭ
«Latina gintă,—a fi întrebată :
«Ce aĭ făcutŭ p'acestŭ pămêntŭ ?
«Ea va respunde sus și tare :
«*O ! Dómne în lume cât am stat*
«*In ochiĭ seĭ plinĭ de-admirare*
«**Pe tine te-am representatŭ**

DIN ISTORIA BISERICEI ROMANILOR

DESPRE

MONASTIREA APELE (1).

SECULUL AL XIV-LE

Chrisovul luĭ Vladislav I, Domnul Valachieĭ, cu care fundéză

(1) In documentul slavonŭ a luĭ Vladislav I, ce a domnitŭ de la la 1340—1345 (Ἱστορία τῆς Παλαι Δακίας D. Φωτινοῦ 1808 T. II, pag. 16—17), și pre care documentŭ noĭ îlŭ presentămŭ aicĭ în traducțiune fidelă. locul fundațiunneĭ acesteĭ mônăstirĭ se numesce ВОДИЦИ = apele, séŭ maĭ precis, apșórele. Acestŭ locŭ dupre opiniunea generală a istoricilor se află la chotarele Olteniei despre Timișéna, pre rîul Tierna séŭ *Cerna* ; adecă în Eparchia Metropolieĭ ceĭ despre Severin, carea, cum vomŭ vedea aicĭ, îșĭ avea Episcopul seŭ cu mult înaintea metropolituluĭ Antim Critopolŭ (1370. veḑĭ creștinismul în Daciĭ de subsemnatul pag. 129—136). Numirea slavonă de ВОДИЦИ, este traducțiunea fidelă a numireĭ. date acestuĭ locŭ de cătrĕ Calpurniŭ Julian, și înscrisă pre unŭ monumentŭ de pétră, unde se citesce și pênĕ astă-ḑĭ, că soçia sa Iunia Egula s'a însănătoșatŭ : «Diis et Numinibus (cu ajutorul) Deilor și a proprietăților din *Ape* :» și «Virtute Aquarum = cu puterea Apelor» (Paschalis Cariophylus 1737 Vindobonae).

mônăstirea de la Apele a s-luĭ Antonie prin părintele Nicodim cel sânţitŭ (1). anul 1342.

«Fiind eŭ, celŭ bine-credinciosŭ în Christos D-ḑeŭ, Vladislav voevodŭ, din mila luĭ D-ḑeŭ Domnŭ a tótă Ungro-Vlachia. Dorind, dupre învĕţătura luĭ D-ḑeŭ, ca să fundămŭ o mônăstire la Apele. In numele mareluĭ şi purtătoruluĭ de D-ḑeŭ And(t)onie. Ascultând pre prea onorabilul între monachĭ Nicodim. Am dispusŭ şi am prescrisŭ, că maĭ ales de la Domnia nóstră să fie ajutorul şi keltuéla, ĭar de la Domnul Nicodim şi fraţiĭ luĭ ostenélă. Şi ce se va maĭ aduna cu timpul, noĭ acum depunemŭ. Unŭ Tetravangelŭ (Evangelie), lucratŭ în argintŭ şi poleitŭ cu aurŭ. Cadelniţă de argintŭ. Vase sânţite de argintŭ. O pereke de vestminte sânţite de coprinenă (2). O perdea de camchă (3). Aceĭa, ce este necesară Bisericeĭ. Unŭ epitrachilŭ şi mânicere de sirmenŭ (4). Pre lôngă aceste, satul Jidoviscíţa să fie liberŭ de tóte dările şi lucrările domnescĭ, precum şi de miliţiĭ. Şi tótă împrejurimea luĭ. Şi de la satul Costinin pre Topolniţă, cât să li fie spre chrană. Şi pre Dunărea din veniturile domnescĭ de la opt vêrşe. Şi okĭul (bălţeĭ) de la mijlocŭ totŭ cu totul. Şi Dunărea de la cataractul Orechov (Nucului) pênĕ la podul celŭ maĭ de sus, ce duce în Rîşava şi Vodiţa (Tierna) cea mare pre ambele părţĭ cu alunişurĭ, livede şi cu Terovţa pênĕ la siliscea Bachnineĭ. Preste aceste tóte, la fie-care sĕrbătóre a s-luĭ şi purtătoruluĭ de D-ḑeŭ And(t)onie (să se dea) din casa domnieĭ mele 1000

(1) S. Nicodim, dupre cum ni spunŭ sorginţele tradiţionale, era slavonŭ de ori gine şi kĭar frate cu Despotul Serbieĭ Lazăr. Noĭ, ne avênd alte date istorice, relative la originea acestuĭ sântŭ al Bisericeĭ românescĭ, recunóscemŭ, că sântul Nicodim şi-a desfaşuratŭ tótă activitatea în pămêntul ţĕrilor românescĭ, adecă al Ungro-Vlachieĭ şi al Transilvanieĭ, veḑĭ Sinacsarul din broşura întitulată : «Slujba şi Paraclisul s-luĭ Nicodim. Bucurescĭ. 1857. De aseminea şi manuscrisul, aflătorŭ în Biblioteca mônăstireĭ Tisma şi intitulatŭ : «Slujbă osebita a s-luĭ Nicodim. 1835. precum kĭar şi jurnalul «Biserica ortodocsă română» No. VIII an. IV, «Plângerea Mônastireĭ Silvaşuluĭ».

(2) Coprinena, dupre opiniunea D-luĭ Venelin, esprimată în cartea, întitulată : «actele Vlacho-Bulgare» (pag. 8), era o ţesătură de bumbacŭ de o calitate particulară.

(3) Noĭ nu scimŭ ce felŭ de materie era camcha, dar din contectŭ se presupune a fi fostŭ o materie scumpă.

(4) Sirmenul vine, dupre opiniunea tot a D-luĭ Venelin, de la vorba grecéscă συρμάτεινα, ce însemnéză stofă de mĕtasă.

de perpirĭ (1), pentru ca să se împartă săracilor 300 de perpirĭ, şi 12 burdufuĭ de brândă, precum şi 12 testele de lingurĭ (2). Tóte aceste le-am stabilitŭ şi le-am prescrisŭ a se da în fie-care anŭ din casa domnéscă. Iarăşĭ a stabilitŭ Domnia mea, dupre consiliul (D-luĭ Nicodim). Ca, dupŏ mórtea D-luĭ Nicodim, nimene din domnitorĭ să nu fie liberŭ de a aşeḑa în locul luĭ stareţŭ, nicĭ vre-unŭ Archiereŭ (3) să facĕ acésta şi nicĭ altul orĭ-care. Dar cum va ḑice D-l Nicodim şi cum va stabili el, aşa să ţinĕ monachiĭ ceĭ de acolo, şi singurĭ să'şĭ punĕ stareţŭ. Şi pentru tóte aceste rogŭ pre fie-care succesorŭ al meŭ, să nu revinĕ (asupra acestora nimene). Şi cine se va atinge de aceste (prescripţiunĭ), séŭ va reveni asupra unora din dînsele, pre unul ca acela să-lŭ ucidĕ Domnul D-ḑeŭ şi prea onorata luĭ Maĭcă şi s-tul şi marele And(t)onie, purtătorul de D-ḑeŭ şi aicĭ şi în seculul viitorŭ. Amin.

Pentru partea positivă a istorieĭ Mônăstireĭ de la Apele resultă din documentul espusŭ aicĭ :

Locul fundaţiuneĭ mônăstireĭ era la Dunărea, adecă între Orasul Turnul Severin de astă-ḑĭ şi Mechadia; şi maĭ special pre rîul Tierna séŭ Cerneţul de astă-ḑĭ. Cum că în adevĕr mônăstirea Apele, séŭ Vodiţele, cum se numesce ea în documentele vekĭ, era situată lôngă Dunărea, se maĭ póte cunósce şi din delimitaţiunea moşieĭ, cu earea a înḑestrat'o Vladislav I la fundaţiunea eĭ. Noĭ am vĕḑutŭ maĭ sus, că Satele Jidovisciţa şi Costinin îşĭ întindéŭ moşiile lor pre ambele malurĭ ale Cerneţuluĭ mergĕnd spre Apus pĕnĕ la cataractele Dunăreĭ. Prin urmare vorbind cu precisiune, trebue să stabilimŭ, că *locul fundaţiuneĭ acesteĭ mônăstirĭ trebue să fi fostŭ*

(1) Vorba perpirŭ este grecéscă, compusŭ din ὑπὲρ = pentru şi πυρὸς = bucate, grâŭ, şi însemneză o monedă, precum şi darea pentru bucate. Din contecstul chrisovuluĭ se vede, că aicĭ acéstă vorbă este întrebuinţată în sensŭ de monedă. D-l Venelin, condusŭ de Leunclavie, crede, că acéstă monedă valora 9 cruciaţĭ germanĭ, séŭ quaratanĭ italienĭ şi ea era de argintŭ, de origine din insula Cipru.

(2) Noĭ vorba din tecstul originalŭ ЛОЖНИКЪ, ce însémnă unŭ cuprinḑĕtorŭ, am tradus'o în testele de lingurĭ.

(3) Nu scimŭ, décă în Valachia era la 1342 archiereŭ dintre Românĭ cu o organisaţiune, eclesiastică regulată, totŭ ce scimŭ însĕ este, că pre la acestŭ timpŭ patriarchia de Constantinupolŭ căuta cu orĭ-ce preçŭ a supune sieşĭ pre Metropolia de Ungro-Valachia. (veḑĭ Creştinismul în Daciĭ pag. 224).

pre malul dreptŭ al Cerneţuluĭ, séŭ *póte kĭar pre locul, unde se află astă-ḑĭ skitul Topolniţa din judeçul Mechedinţiĭ* (1).

Respectiv de persónele fundătóre ale mônăstireĭ Apele apoĭ documentul aicĭ este fórte esplicitŭ. El o espune pre faça, s-tul Nicodim a motivatŭ pre Vladislav I la fundarea mônăstireĭ, depunênd şi tótă ostenéla, necesară la înfiinţarea unuĭ asemine stabilimentŭ; ĭar Vladislav, primind impulsiunea, a depusŭ tótă keltueala, reclamată pentru construire, precum şi ḑestrea, necesară la întreţinerea eĭ. Aşa că, *ctitoriĭ mônăstireĭ Apele sûntŭ s-tul Nicodim şi Vladislav I*, ce a domnitŭ în Valachia de la 1340—1345, şi care, cum se vede din chrisovŭ, a înfiinţat'o în al doilea anŭ al domnieĭ séle, adecă la 1342.,

Pentru prima dată noĭ întâlnimŭ în istoria Biseriseĭ românescĭ o mônăstire, dotată de unŭ Domnitorŭ al ţêreĭ cu veniturile necesare pentru întreţinerea eĭ şi a părinţilor din dînsa, precum şi cu o constituţiune în spiritul religiuneĭ creştine. Maĭ ântâiŭ Vladislav I, fundând mônăstirea Apele, dupre îndemnul s-luĭ Nicodim, o consacră s-tuluĭ Antonie celŭ mare, adecă organisătoruluĭ vieţeĭ monachale din Biserica ortodocsă; şi acésta, póte, pentru cuvêntul, că cu acéstă mônăstire s'a pusŭ pentru prima dată, începutul vieţeĭ monachale organisate în Biserica Ungro-Vlachieĭ. Dupŏ aceste, fiind mônăstirea consacrată s-luĭ Antonie, şi adunând în jurul sêŭ maĭ mulţĭ bărbaţĭ cu dorinţă, de a imita virtuţile sântuluĭ, ea a trebuitŭ să aibă şi mijlócele, necesare la construire şi întreţinere; şi pentru acésta Vladislav I, noĭ am vêḑutŭ, înḑestréză mônăstirea cu pămêntŭ de chrană, cu bălţĭ de pesce şi kĭar cu o subvenţiune anuală în banĭ.

In fine, totŭ, ce ne impresionéză pre noĭ şi maĭ mult în acestŭ documentŭ, este emanciparea mônăstireĭ de sub influenţa orĭ-căreĭ kiriarchiĭ, şi alegerea egumenuluĭ prin părinţiĭ mônăstireĭ. Acestŭ spiritŭ de emancipare a diverselor instituţiunĭ din Biserica ortodocsă este unŭ spiritŭ creştinescŭ, şi noĭ credemŭ, că el îşĭ are doĕ motive de esistenţă; de o parte, se vede, că prin seculul al XIV-le eraŭ bărbaţĭ în Biserica românéscă, cariĭ înţelegéŭ valuarea eman-

(1) Diction. topograf şi statist, de D. Frunḑescu pag. 489. jurnalul «Bis. ort. Rom. VIII, an. IV, pag. 498.

cipaţiunei instituţiunilor creştinescĭ, ĭar de alta, că o asemine organisaţiune a mônăstirilor le putea feri de ingerinţa elementuluĭ streinŭ, care în aceste timpurĭ şi în persóna Metropolituluĭ Ioacint Critopulŭ se întrodusese în Biserica românéscă.

CHRISOVUL DE DANIE ŞI DE CONFÎRMAŢIUNE A LUĬ Iω. MIRCEA RADUL VOEVODŬ, DATŬ MÔNĂSTIRILOR TISMANA ŞI APELE 1382

NB. Noĭ din Chrisovul acesta dămŭ aicĭ numaĭ titlul luĭ Mircea, părţile din Chrisovŭ, relative la monăstirea Apele, precum şi finele chrisovuluĭ, rĕmânênd ca celaltă parte să o publicămŭ, când ne vomŭ ocupa de monastirea Tismana.

«Fiind că Eŭ, celŭ bine credinciosŭ în Christos D-ḑeŭ, Iω. Mircea voevodŭ sûnt din graţia luĭ D-ḑeŭ Domnitorŭ a tótă Ungro-Vlachia (1). . . . . . Pre lôngă aceste, Domnia mea confirmă şi acele, pre care rĕposatul între sânţĭ Bunul Domnieĭ mele, Vladislav voevodŭ le-a dăruitŭ s-luĭ Antonie de la Apele, (adecă) satul jidovisciţa cu cursul apeĭ, de la mijlocul adûncimeĭ Dunăreĭ. Tóte în fiinţă; şi veniturile de la opt vêrşe, şi Dunărea de la cataractul Orechoveĭ (Nuculuĭ) pênĕ la podul celŭ maĭ de sus şi însuşĭ rîul Vodiţa pre ambele părţĭ cu alunişurĭ şi livede pênĕ la siliştea (cătunul) Bachnina şi mlascenele de pre Bistriţa, şi 40 salaşe de ţiganĭ. Tóte aceste le dăruesce Domnia mea şi le confirmă

(1) Léctoriĭ noştri vorŭ fi observatŭ, că titlul de Iω. lipsĭa din chrisovul luĭ Vladislav I, adusŭ de noĭ maĭ sus. Acestŭ titlu din chrisóvele Domnitorilor românĭ, atât din Moldova, cât şi din Muntenia, continuă încă a fi o enigmă istorică. Interpretaţiunea cea maĭ respândită îl derivă de la Ιωάννης = Ioan; şi acestŭ Ioan ar fi numele luĭ Ioniţă, frateluĭ luĭ Asan, infiinţătorul Regatuluĭ al II Româno-Bulgarŭ din drépta Dunăreĭ, séŭ al luĭ Ión II Asan, fiiuluĭ luĭ Asan. Eaca ce ni spune în acéstă privinţă unŭ istoriografŭ al Regatuluĭ al II Româno-Bulgarŭ — Paisie : «De la dînsul anume se derivă némul şi genealogiea imperatorilor Bulgarĭ (Românescĭ maĭ drept) pênĕ la Şisman (Susman) celŭ de pre urmă; toţĭ pentru acésta în titlul lor punéŭ numele luĭ scriind maĭ ântăiŭ numele, ce-lŭ avea, şi apoĭ adăugând Iωанъ„ (E. Golubinski кратк. очеркъ ист. Церквей, pag. 658 cfr. Creştinismul în Daciĭ. Observaţiunea luĭ Paisie este veră, nu se găsesce însĕ tot-dé-una în ordinea prescrisă de dînsul.

cu totŭ ordinul şi confirmaţiunea, ca să fie nemişcate şi neatinse. De asemenea şi satele (să fie) libere de tóte lucrările, dările şi veniturile cătrĕ Domnia mea. Pre lângă aceste, ordonă Domnia mea, ca monachiĭ ambelor (1) mônăstirĭ să fie autonomĭ, şi dupŏ mórtea superioruluĭ, ce-ĭ guvernéză pre dînşiĭ, nimene să nu li punĕ lor superiorŭ nicĭ Eŭ kīar Mircea voevodŭ, nicĭ altul cine-va dintre Domnitoriĭ de dupŏ mine; şi maĭ ales (să alégĕ) pre acela, pre care singurĭ îlŭ vorŭ voi, ca nu cum-va să se strice ordinea şi tradiţiunea luĭ Nicodim şi dispositiunea nóstră. Şi cine va cuteza ca să strice ceva din tóte aceste, séŭ să introducĕ rĕul, să fie blestematŭ de Domnul D-ḑeŭ atot-ţiitorul şi de prea curata Născătóre de D-ḑeŭ şi de toţĭ sânţiĭ şi să fie părtaşŭ cu ceĭ, ce aŭ negatŭ pre D-ḑeŭ, şi l'aŭ predatŭ pre dînsul la mórte. In anul 6. . . «(2)».

Din cuprinderea acestuĭ chrisovŭ, pentru partea positivă a istorieĭ mônăstireĭ Apele, resultă, că şi dupre chrisovul luĭ Mircea se confirmă tóte datele istorice, pre care noĭ le-am espusŭ maĭ sus : Adecă, de o parte se vede, că fundatoriĭ mônăstireĭ sûntŭ tot Vladislav I şi cu s-tul Nicodim. Tot cu acestŭ chrisovŭ se maĭ confirmă averea monastireĭ, chărăzită monastireĭ de cătrĕ Vladislav, precum şi autocefalia eĭ în respectul administrativŭ.

Totŭ, ce se póte observa, ca particularŭ, în acestŭ chrisovŭ, este persóna s-luĭ Nicodim. Din contestul chrisovuluĭ, şi specialminte, din vorbele : « прѣданіе Никодимово = tradiţiunea luĭ Nicodim» ar resulta, că s-tul Nicodim la anul 1382, séŭ 1387 nu se afla maĭ mult ca superiorŭ în monastirea Apele. Şi acésta, noĭ vomŭ vedea în istoria monastireĭ Tismana, este adevĕratŭ căcĭ s-tul Nicodim, pre la acestŭ anŭ era în mônăstirea Tismana.

(1) Aicĭ e vorba şi despre mônăstirea Tismana.

(2) Anul din acestŭ chrisovŭ este numaĭ începutŭ cu 6 miĭ lipsind celelalte cifre. D. Venelin (opera citată pag. 13) crede, că acestŭ chrisovŭ, datéză de la 1382. într'o copie a acestuĭ chrisovŭ, vĕḑută de D. Venelin în Biblioteca Metropolieĭ Ungro-Vlachieĭ, dupŏ terminarea cuprindereĭ chrisovuluĭ de maĭ sus, se adaugă : «Aceste tóte s'aŭ scrisŭ la Argeş din ordinul D-luĭ voevodŭ Io. Mircea. In anul 6895 (1387) în luna luĭ Iunie în 27 ḑile». (Veḑĭ opera : Documentele Vlacho-Bulgare de I. Venelin. 1840 pag. 13).

CHRISOVUL DESPOTULUĬ SERBIEĬ STEFAN CU CARE ÎNTĂRESCE ḌECE METÓCE PENTRU MÔNĂSTIREA APELE, VODIŢA

«Din mila atot-ţiitoruluĭ D-ḑeŭ, Eŭ Stefan cu credinţă prea pióșă cătrĕ Christos. — Pre la începutul Domnieĭ, maĭ 'nainte de a deveni despotŭ, cu multă greutate ne-am susţinutŭ în contra streinilor, şi ca şi mine aŭ suferitŭ nemulţĕmirĭ atât ómeniĭ ceĭ marĭ, cât şi ceĭ micĭ, precum şi monachiĭ din monastirĭ. Când însĕ a binevoitŭ Bunul D-ḑeŭ, ca să cerceteze pre ómeniĭ sĕĭ şi să-ĭ scótĕ din strâmtorare la locŭ largŭ, şi din neputinţă la putere şi din întristare la bucurie, m'a scosŭ şi pre mine dupre bunătatea sa din supunere la libertate şi dintr'unŭ tronŭ maĭ micŭ la unul maĭ mare. Atuncĭ şi Eŭ am datŭ libertate mônăstirilor, şi fie-căria demnitatea eĭ. Intre aceste aŭ câşcigatŭ şi mônăstirile din pămêntul Vlachicŭ, care s'aŭ ziditŭ cu ajutorul fericituluĭ meŭ părinte(1)şi cu patronul Prea onorateĭ Născĕtóreĭ de D-ḑeŭ la Tismana şi al mareluĭ And(t)onie la Apele. Şi metócele, ce aŭ în cuprinsul Impĕrăţieĭ mele, ajungĕnd, ca tóte celelalte, în uĭtare şi ruină, pre aceste Domnia mea voĭesce să le prenoĭascĕ şi să le reîntórcĕ maĭ sus ḑiselor mônăstirĭ, care (metóce) sĕ numescŭ astŭ-felŭ : Tribroda, Chapovţa, Drajevţa, Cruşeviţa cu Duchovţa, Isvorţ, Baricĭ, Bikin, Ponicva, Poporate, şi lor li se dă asigurarea Domnieĭ mele. Şi toţĭ aceĭ, ce aŭ fostŭ ómenĭ bisericescĭ înainte de ruinare, orĭ unde se vorŭ afla eĭ, séŭ în ţéra Impĕrăţieĭ mele, séŭ la Ungurĭ, să se ducĕ fie-care liberŭ la locul sĕŭ, şi nimenea din guvernatoriĭ ţĕreĭ mele să nu împedice pre nicĭ unul din aceştia, şi nicĭ să-ĭ oprĭascĕ pentru ceva, dar să

(1) Lectoriĭ noştri, citind aceste cuvinte despre zidirea mônăstirilor Tismana şi maĭ ales a Apelor, potŭ să vinĕ la nedumerire, când prin chrisovul luĭ Vladislav I, s'a ḑisŭ, că fundatorul acesteĭ monastirĭ este El singurŭ cu s-tul Nicodim. Vorba slavonă de : създашесе = s'a fundatŭ, s'a ziditŭ, trebue, a se lua aicĭ într'un sensŭ maĭ largŭ: adecă, că a devenitŭ ctitorŭ al acestor mônăstirĭ Domnitorul Serbieĭ Lazăr, tatălŭ Despotuluĭ Ştefan, prin ajutorŭ numaĭ. Acésta credemŭ că înţelege ilsustrul nostru istoricŭ, D. B. P. Hajdeŭ, când în «Archiva istorică a Românieĭ», de unde noĭ am tradusŭ acest documentŭ, ḑice: «al căror ctitorŭ fu părintele sĕŭ Lazăr» (Arch. ist. Rom. pag. 17). Că în adevĕrŭ, Domnitorul Lazăr a avutŭ dreptul de ctitorŭ asupra acestorŭ doĕ mônăstirĭ, se vede şi de acolo, că s-tul Nicodim, celŭ cu ostenéla de la zidirea mônăstirilor Tismana şi Apele, era frate cu Lazăr Domnitorul Serbieĭ, care venind la Apele, din Timişéna, se vede, că avea posesiunĭ, séŭ metóce în Serbia, vekĭa sa patrie. «Bis. ort. Rom. No. VIII. an. IV «Plângerea monastireĭ Silvaşuluĭ».

fie liberī de globarī (1) şi de tóte podveḑele guvernamentale. Pre lôngă aceste, décă cine-va a fugitŭ din pămêntul împĕrăţieī mele la ţéra Unguréscă, séŭ la cea bulgăréscă, (2) fie el omul meŭ, séŭ al unuī guvernatorŭ al meŭ, şi a rĕmasŭ acolo treī anī, séŭ doī, séŭ unul, şi voīesce să se reîntórcĕ în preḑisele sate bisericescī, este liberŭ de a veni, afară de (ceī culpabilī) în aceste crime: adecă, décă a stricatŭ ceva domnieī mele, séŭ va fi jăfuitŭ pre guvernatorul Domnieī mele, séŭ va fi ucigaşŭ, séŭ furŭ de cele sânte, séŭ este robŭ, cumpăratŭ cu pămêntul, séŭ răpitorŭ de fecĭóră, unora ca acestora, nu li se acordă libertatea, aicī prescrisă. Décă va fi cine-va (osânditŭ pentru altŭ-ceva), afară de cele preḑise, atuncī să vinĕ la Domnia mea economul, ce va fi în preḑisele sate, ca să-ī acordămŭ credinţa şi ordinul Domnieī mele. *Tóte aceste să fie neatinse şi neclintite în tótă viéţa luī popa D. Nicodim, de aseminea şi dupŏ mórtea luī*, în tóte ḑilele vieţeī Domnieī mele; ĭar dupŏ încetarea Domnieī mele, şi conform disposiţiunilor divine, pre orīcine D-ḑeŭ va voi să facĕ guvernatorul tronuluī meŭ, îlŭ rogŭ, ca să respecteze cele prestabilite, pentru ca să nu aĭbă pĕcatŭ şi să nu stingĕ amintirea (pomenirea) nóstră din acele mônăstirī pentru eternitate. Tóte aceste s'aŭ scrisŭ din ordinul D-luī Despotŭ Stefan în anul 6900 Indictionul XIV. (1391).

Cu mila luī D-ḑeŭ Domnŭ preste tóta Serbia şi Despotŭ preste Dunărea, Stefan.

Din acestŭ documentŭ, relativ atât la mônăstirea Apele, cât şi la Tismana, se vede maī ântâiŭ o legătură între pămêntul Serbieī şi al Valachieī. Acéstă legătură se atestă de istorie, că ea esista numaī în sensul eclesiasticŭ şi în perósna s-luī Nicodim. Istoria tradiţională, scrisă de către popa Ştefan în mônăstirea Tismana, şi sinacsarul de la slujba s-luī Nicodim, publicată în Bucurescī, ni spunŭ, că s-tul Nicodim era frate cu Domnul Lazăr şi prin ur-

(1) Vorba globarī este slavonă şi vine de la vorba голова= capŭ. Glóbă la Românī însémnă censul personalŭ, pusŭ asupra ómenilor pentru o greşélă fie în banī séŭ obĭecte. De aicī şi calificaţiunea de glóbă, aplicată la caī. In fine globariī eraŭ ómeniī administraţiuneī, însărcinaţī cu strîngerea dărilor personale, séŭ de capŭ.

(2) Aicī Despotul Ştefan înţelege pre Regatul Româno-Bulgarŭ, unde pre la 1391 domnĭa Ioan Sraţimir.

mare unkiŭ luĭ Ştefan. Fiind Stefan în astŭ-felŭ de legăturĭ cu s-tul Nicodim; şi avênd acesta, ca frate de Domnŭ, posesiunĭ în Serbia; de altă parte, aceste posesiunĭ fiind ruinate prin invaḑinnea Turcilor; Ştefan, despotul Serbieĭ, ajungênd la culmea putereĭ sale, înşĭ aduce aminte de unkiul sĕŭ şi cu modul acesta confirmă cele ḑece posesiunĭ séŭ metóce din pămêntul Serbieĭ pentru mônăstirile Tismana şi Apele. Cu modul acesta, şi în basa celor cuprinse prin acestŭ actŭ al luĭ Stefan, noĭ putemŭ să adăogămŭ, *că mônăstirea Apele, pre lôngă posesiunile séle din jurul monastireĭ, ea maĭ dispunea de posesiunĭ şi în Serbia.*

Din documentul de maĭ sus al luĭ Mircea noĭ am vĕḑutŭ, că s-tul Nicodim pre la 1382 nu se afla maĭ mult în mônăstirea Apele şi el era ocupatŭ cu fundarea mônăstireĭ Tismana. Documentul de aicĭ al despotuluĭ Stefan ni atesta maĭ mult; adecă, că *s-tul Nicodim*, fundatorul mônăstireĭ Apele, *la anul 1391 se afla încă în viéţă şi cum vomŭ vedea în istoriă mônăstireĭ Tismana, el era ocupatŭ cu organisaţiunea acestĕĭ din urmă mônăstirĭ.*

(Va urma)

Arch. **Genadie Enacénu.**

CRONICA ECLESIASTICA

I

BISERICILE ORTODOCSE

1. Patriarchia de Constantinupolŭ. Creştiniĭ din Orientŭ, terminând lupta cea pentru esistenţă cu ajutorul Rusieĭ şi al României, eĭ aŭ începutŭ acum o nouă luptă, — disputa de la preponderenţă din peninsula Balcanică. Bulgariĭ, favorisaţĭ de circumstările politice, s'aŭ pusŭ pre lucru şi eĭ în organisaţiunea lor politică aŭ provocatŭ antagonismul elementuluĭ grecŭ din Turcia. S'aŭ urmatŭ prin diare maĭ multe dispute pentru dreptul de preponderenţă al acestor doĕ elemente din diferitele localităţĭ ale imperiuluĭ turcŭ, acum modificatŭ. S'aŭ făcutŭ statistice cu cifre încărcate, respectivŭ de naţionalitatea elenică şi cea bulgară din peninsula balcanică. Şi despre elementul românescŭ din aceste locurĭ nimenea din ceĭ interesaţĭ în cestiune n'a făcutŭ nicĭ o simplă menciune.

Eĭ cu toţiĭ şĭ-aŭ adausŭ contigentul naţionalŭ cu sufletele Vlachilor din Turcia. Greciĭ aŭ numĕratŭ pre Vlachĭ şi Cuţo-Vlachĭ la Elenĭ, ĭar Bulgariĭ n'aŭ vĕdutŭ în acéstă naţiune, de câtŭ unŭ elementŭ pentru mărirea numĕruluĭ Bulgarilor. In fine, intervenind in acéstă dispută şi diaristica rusă, lucrul s'a agravatŭ şi maĭ mult, şi cestiunea a ajunsŭ pênĕ la a provoca pre elementul elenicŭ, ca să-şĭ arate importanţa sa istorică, faţă cu celelalte naţionalităţĭ din fostul imperiu turcŭ. Noĭ aicĭ, pentru ca să punemŭ pre lectoriĭ noştri în posiţiune, de a cunósce mersul cestiuneĭ, facemŭ extracte dintr'unŭ articul de fondŭ al diaruluĭ «Stéoa Orientuluĭ», de unde se vede maĭ de aprópe modul, cum elementul elenicŭ privesce la posiţiunea sa din Orientŭ.

«Uniĭ caută să convingĕ, că Patriarchul, ce se alege de clerul şi de notabiliĭ Fanaruluĭ, precum şi clerul, supusŭ luĭ, s'a făcutŭ instrumente de elenizare». Dar acéstă idee astă-dĭ cade de sine. Când Biserica a interdisŭ usul limbeĭ naţionale din s-ta liturgie? (1) Când Serbiĭ, Bulgariĭ şi Albaneziĭ aŭ fostŭ depărtaţĭ de la funcţiunile maĭ înalte eclesiastice? (2) Când s'aŭ ruinatŭ stabilimentele

---

(1) Tot-dé-una şi pênĕ astă-dĭ unde se póte.

(2) Tot-dé-una şi în modŭ sistematicŭ. Fie-ne spre esemplu unŭ singurŭ casŭ, anatematizarea de maĭ mulţĭ anĭ a Moldovenilor, pentru că, ţinênd la Metropolitul lor Iosif, n'aŭ primitŭ pre Metropolitul Grecŭ Ieremia. Acesta o dicemŭ ca esemplu din istoria bisericeĭ naţionale. Dar noĭ întrebămŭ pre autorul acestuĭ articul, când vre unŭ ne-elenŭ s'a învrednicitŭ, de a fi Patriarchŭ.

neelenice? (1) Trebue să o mărturisimŭ, că despre aceste nu cunóscemŭ nimicŭ. Cunóscemŭ din contra, că s'aŭ alungatŭ de cătrĕ Bulgarĭ episcopiĭ ortodocșĭ, că s'aŭ arsŭ de cătrĕ dênșiĭ cărțile de serviciŭ divinŭ, compuse în limba elenică, că s'a interdisŭ din scólele bulgare usul limbeĭ elenice (2). Și tóte aceste fiind că Biserica cea mare nu s'a uĭtatŭ la prerogativele séle eclesiastice, deși aceste drepturĭ eraŭ recunoscute de toțĭ, ca nelimitate, (3) ci la posițiunea politică, pentru aplicarea căria a fostŭ proprie numaĭ forța civilă. Ne putênd Bulgariĭ să facĕ opoșițiune pre fașă Porțeĭ, eĭ aŭ credutŭ, că este ușor, de așĭ îndrepta săgețile lor contra Patriarchieĭ, și să o facĕ culpabilă de nisce acte, pre carea nu le-a pututŭ să le skimbe. Biserica cea mare a fostŭ maltratată și combătută pentru cuvêntul, că ea nu șĭ-a predatŭ ereditatea sa cea săntă panslaviștilor, când unŭ clericŭ contra decisiunilor sinodale și a s-telor canóne ale Bisericeĭ, s'a proclamatŭ Ecsarchŭ, s'a încunjuratŭ de unŭ sinodŭ mincinosŭ, recunoscutŭ de cătrĕ Pórtă, și s'a întronatŭ aprópe de Patriarchul, kĭar în Constantinupolŭ. Cu acéstă ocasiune Curtea de Peterburgŭ n'a emisŭ o opininne fațișă, pentru ca să nu nemulțĕmĭascĕ pre tineriĭ luptătorĭ, pre cariĭ s-tul Sinodŭ al Rusieĭ îĭ proclamase pre tăcute de schismaticĭ. Cele petrecute sûntŭ cunoscute. Decĭ acum pentru ce se maĭ vorbesce despre elenisare? Séŭ că voescŭ să imiteze pre choțul din anecdotă, care, despoind pre călătorŭ, striga maĭ tare, de cât acesta: Ajutorŭ! Ajutorŭ!

„Și în adevĕrŭ, este curiosŭ, că se declară eleniĭ de ómenĭ, cariĭ răvnescŭ bunurile altora, și acésta kĭar în momentul, când li se răpescŭ bunurile lor. Dar la ce servescŭ aceste observațiunĭ? Recunoscința este o legătură, carea pentru popóre devine și maĭ grea, de cât pentru individĭ. Vekĭa Eladă a fostŭ primul motivŭ pentru mărirea morală și materială a Romeĭ, și spre recompensă, ea a devenitŭ o simplă provincie romanică (4). Ce se atinge de Elada cea noă, esistă în Orientŭ vre o națiune, carea să nu'ĭ datorĭascĕ tributul recunoscințeĭ? (5) Fanarioțiĭ ceĭ atât de urițĭ aŭ făcutŭ pre Moldo-Vlachĭ ca să se împărtășĭascĕ de civilisațiunea Europeĭ, ĭar

(1) Să se cerceteze maĭ de aprópe istoria Românilor din stânga și drépta Dunăreĭ, și specialminte casul, relativ la scólele române din Macedonia.

(2) Am fi fórte fericițĭ, décă autorul articoluluĭ nĭ-ar putea arăta în istorie unŭ singurŭ casŭ, unde eleniĭ din peninsula balcanică ar fi introdusŭ în scólele lor limba unia din națiunile ortodocse din cuprinsul Turcieĭ.

(3) Oare nu cum-va autorul crede, că Mântuitorul lumeĭ s'a pogorîtŭ din cerurĭ numaĭ pentru o singură națiune? Lipsa de egalitate a provocatŭ tóte acele lupte istorice dintre națiunile de confesiune ortodocsă. Vedĭ istoria imperiuluĭ bizantinŭ.

(4) Istorici acreditațĭ vĕdŭ în elenismŭ causele nu ale mărireĭ Romeĭ, ci ale decădereĭ eĭ.

(5) Aicĭ ar corespunde ideile cu faptele, décă s'ar întórce frasa.

Românii şi-aŭ rĕsbunatŭ, răpind proprietăţile s-luĭ Mormêntŭ (1) şi rĕsplătind pre bine-făcĕtorii lor cu o ingratitudine amară (2), contra căria în deşert s'a pronunçatŭ Europa întrégă. Cultura elenică, scólele elenice aŭ făcutŭ o adevĕrată minune, scoţênd pre Bulgarĭ din barbaria, în care eraŭ afundaţĭ de secule; ĭar Bulgariĭ ĭĭ rĕsplătescŭ cu alungarea păstorilor lor, cu nimicirea tuturor urmelor din bine-facerile anterióre, cu arderea cărţilor bisericescĭ, prin mijlocul cărora părinţiĭ lor aŭ învĕţatŭ, ca să adoreze pre D-ḑeŭ. Dar nu cum-va şi Rusia nu datoresce Elenilor alfabetul şi religiunea lor? Cât s'aŭ skimbatŭ timpurile! Principele, ce maĭ curênd séŭ maĭ târḑiŭ va pune pre capul sĕŭ diadema bizantină, n'are să maĭ înveţe limba grécă, pre carea din ordinul imperialŭ a învĕţat'o nepotul Ecaterineĭ II. Şi cu tóte aceste continuămŭ a crede, că depărtarea de la tradiţiunile vekĭ ale Mareĭ Monarchiĭ este o politică eronată. Şi kĭar din punctul de privire al interesuluĭ Ţarilor convine maĭ bine o politică ortodocsă şi nu slavică, carea ş'ar întinde protecţiunea sa nu numaĭ asupra uneĭ singure naţiunĭ, dar asupra tuturor popórelor din Orientŭ, şi carea ar apăra tronul apostolicŭ (3) al luĭ Chrisostom şi a luĭ Fotie, în locŭ să permitĕ a se ruina în totŭ modul.

«Corespondentul nostru susţine, că cunósce Orientul; şi noĭ afirmămŭ, că cunóscemŭ Rusia, şi mulţimea poporuluĭ rusescŭ este de opiniunea nóstră. Petrecênd anĭ mulţĭ în Peterburg şi în Moscva, de câte-orĭ n'am auḑitŭ pre ceĭ maĭ însemnaţĭ bărbaţĭ, desaprobând curentul panslavisticŭ, pre care uniĭ politicĭ tinerĭ din ministerul de esterne l'a întrodusŭ în politica Orientuluĭ? Incă resună în urekile nóstre vorbele, pre care ni le-a adresatŭ autocratorul Alecsandru II, respectiv de cestiunea greco-bulgară: «Când intervinŭ interese sânte şi maĭ înalte, orĭ-ce cestiune naţională trebue să dispară». Pentru ce se preferă o politică îngustă şi miserabilă, 'naintea uneĭ politicĭ drepte şi marĭ? Se crede, că se póte realisa mult-dorita cestiune a creştinilor din Orientŭ prin o singură chartă fantastică a Bulgarieĭ? Nu era maĭ bine de a se calma pasiunile, şi a se împărţi amicalminte ţéra între cele doĕ popóre ortodocse ale

---

(1) Pentru a se cunósce şi maĭ bine cestiunea de dreptŭ asupra acestor averĭ, care, dupre cum pretinde autorul, a turburatŭ tótă Europa, noĭ tot in acestŭ numĕrŭ facemŭ ecstracte din istoria Patriarchilor de Ierusalem a Prea fericituluĭ Dositeĭ, de unde se póte vede maĭ de aprópe natura eĭ.

(2) Este în genere conoscutŭ, că Elada cea noă s'a râdicatŭ cu braţele Românilor din drépta Dunăreĭ şi cu fondurile celor din stânga. Cine acum este ingratul?....

(3) Aicĭ terminul de apostolicŭ nu este luatŭ în sensul canonicŭ. Tronurĭ Apostolice în sensul dreptuluĭ canonicŭ se numescŭ acele Bisericĭ, care sûntŭ fundate de unul din Apostolĭ. Biserica de Constantinupolŭ n'are acéstă prerogativă canonică.

Orientuluĭ (1), ce de secule aŭ trăitŭ în pace şi ase respecta, ca chotare între dênsele, décă nu Balcaniĭ, apoĭ o localitate, apropiétă de aceştia, şi în fine a nu se maĭ escita pasiunile contra elementuluĭ elenicŭ? Eleniĭ aŭ însoçitŭ cu rugăciunĭ lupta cea pentru libertate a fraţilor lor Bulgarĭ şi aŭ către dînşiĭ tótă simpatia, fŏrĕ însĕ de a permite vre o dată, ca să fie despoĭaţĭ în Europa. Eleniĭ cunoscŭ misiunea lor din Asia mică, despre care vorbesce corespondentul nostru, dar de altă parte maĭ cunoscŭ şi aceĭa, că, căutând cine-va a li lua din Europa Epirul, Tesalia şi Macedonia (!), adecă provinciile elenice, şi voind a ocupa Constantinupolul, îĭ despóĭe de ereditatea lor părintéscă, carea s'a confirmatŭ cu sângele a sute de miĭ de martirĭ.

«Dreptul celuĭ maĭ tare este atot-putericŭ şi pre basa acestuĭ dreptŭ numaĭ se póte rădica Bulgaria şi în oposiţiune de dreptul istoricŭ. Dar cu modul acesta este cine-va sigurŭ, că se introduce o politică de împăcĭuire? Satele elenice trebuescŭ transformate. Dominaţiunea turcă va fi înlocuită cu cea slavică. Şi orĭ-cât de puţinĭ la nŭmĕrŭ se presupunŭ eleniĭ, vorŭ proba lumeĭ, că nu se potŭ desmosceni, dupre cum se crede. Unŭ resbelŭ sângerosŭ şi ucigĕtorŭ de fraţĭ se va nasce în acele locurĭ, şi nu trebue să ne amăgimŭ, că Eleniĭ vorŭ vărsa şi cea de pre urmă picătură de sânge, nu pentru ca să apuce bunurĭ streine, dar pentru ca să-şĭ conserve pre ale lor. Póte că vomŭ fi criticaţĭ, ca lăudăroşĭ; dar elementul elenicŭ aŭ probatŭ de maĭ multe-orĭ, că nu se învinge cu uşurinţă. Resistând dominaţiuneĭ romanice şi celeĭ barbarice, suportând sclăvia musulmană, timpŭ de cincĭ secule, şi câscigându-şĭ libertatea pre câmpul de luptă, elementul elenicŭ nu se teme de luptele cele noĕ, aduse luĭ de sórtă. Elada nu se va nimici nicĭ în Europa şi nicĭ în Asia; ĭar ea maĭ curênd séŭ maĭ târḑiŭ îşĭ va câsciga limitele séle cele naturale, de care a despoét'o aşa de amar diplomatia europiană în anul 1830».

Şi pentru ca lectoriĭ noştri să cunóscĕ şi maĭ bine modul, cum elementul românŭ se perde pre chârtie din peninsula balcanică dămŭ aicĭ următórele date statistice, estrase din ḑiarul «Vestitorul Ateneĭ».

TRACIA

1). Sangécul (eparchia) de Constantinupolŭ:

(1) Autorul acestuĭ articul nu voĭesce să recunóscĕ în peninsula Balcanică, de cât doĕ naţiunĭ, pre cea elenică şi Bulgară. Choniatŭ în Evul mieḑiu şi etnografiĭ modernĭ găsescŭ şi unŭ al treilea elementŭ, tot aşea de mare şi de putericŭ, pre celŭ cuţo-vlachicŭ, care a contribuitŭ fórte la eliberarea Eladeĭ moderne în peninsula Balcanică.

Elenĭ 287,500; Musulmanŭ 205,000; Bulgarĭ 3,000; diferite naţionalităţĭ 105,000; Supuşĭ streinĭ, dintre cariĭ preste şése-ḑecĭ miĭ elenĭ, 80,000.

Scóle acéstă eparchie are 160 cu 17,700 elevĭ.

2). Sangécul Redestru:

Elenĭ 117,600; Musulmanĭ 19,000; diferite naţionalităţĭ 23,000.

Scóle 103 cu 5,700 elevĭ.

3). Sangécul Galipoluluĭ:

Elenĭ 98,000; Musulmanĭ 35,000; diferite naţionalităţĭ 10,000.

Scóle 25 cu 5,650 elevĭ.

4). Sangécul Adrianupoluluĭ.

Elenĭ 171,000; Musulmanĭ 125,000; Bulgarĭ 78.320.

Scóle 97 cu 8,050 elevĭ.

5). Sangécul Selimnuluĭ:

Elenĭ 36,900; Bulgarĭ 54,200; Musulmanĭ 54,300.

Scóle 21, cu 2,140 elevĭ.

6). Sangécul Filipupoluluĭ:

Elenĭ 36,900; Bulgarĭ 180,000; Musulmanĭ 120,000; naţionalităţĭ diferite 30,000.

Scóle 25, cu 2,400 elevĭ.

In tótă Tracia se află lucuitorĭ 1,424,820; din cariĭ elenĭ 711,000; Musulmanĭ 430,300; Bulgarĭ 135,520; şi diferite naţionalităţĭ 140,000.

Scóle, tótă Tracia are 475 cu 40,750 elevĭ. Tóte aceste scóle reclamă unŭ fondŭ de întreţinere aprópe 1,600,000 leĭ noĭ.

MACEDONIA

1). Sangécul de Tesalonic:

Elenĭ 210,300; Musulmanĭ 140,000; Bulgarĭ 59,500. In acéstă eparchie se află şése oraşe, 11 orăşele şi 617 sate.

Scóle 147 cu 10,054 elevĭ.

2). Sangécul Serelor:

Elenĭ 175,000; Musulmanĭ 84,000; Bulgarĭ 24,000; aicĭ sûnt treĭ oraşe, (Serele, Nevrocopiul şi Melenicul) opt oraşele şi sate 329.

Scóle 101 cu 5,216 elevĭ.

3). Sangécul Bitolieĭ:

Elenĭ 278,000; Musulmanĭ 90,000; Bulgarĭ 60,000.

Scóle 360 cu 16,995.

4). Sangécul Drama:

Elenĭ 42,000; Musulmanĭ 35,000; Bulgarĭ 1000.

Scóle 30, cu 1180 elevĭ.

Pentru susţinerea tuturor Scólelor din Macedonia se keltuesce pre totŭ anul pênĕ la 600,000 leĭ noĭ.

In numĕrul Elenilor se cuprindŭ şi greco-Vlachiĭ (1) precum şi Bulgariĭ, ce aŭ rĕmasŭ credincioşĭ Patriarchieĭ de Constantinopolŭ.

In genere Macedonia are locuitorĭ 1,330,000, din cariĭ elenĭ 705,000; Musulmanĭ 349,000; Bulgarĭ 140,000; Ebreĭ şi Ţiganĭ 100,000 şi 35,000 de supuşĭ streinĭ.

Aceste date statistice, comparate cu notele diferiţilor călătorĭ din peninsula balcanică, sûntŭ proba cea maĭ bună pentru verităţile cuprinse în articulul precedentŭ. Dupre cum póte vedea fie-cine, din Tracia şi Macedonia dispare elementul românescŭ şi nu esistă, de cât puţinĭ Vlachĭ şi acia greciţĭ......

Principele Labanov, ambasadorul Rusieĭ la Constantinupol, visitând scóla cea mare de acolo, a promisŭ profesorilor şi Directoruluĭ, că va lucra pentru reîntórcerea averelor din Basarabia, numite când-va ale s-luĭ Mormêntŭ.

Ḑiarele din Constantinupolŭ, şi specialminte «Stéoa Orientuluĭ» anunçă sosirea la Patriarchie a maĭ multor petiţiunĭ din partea locuitorilor Tracieĭ şi aĭ Macedonieĭ, prin care aceştia protestéză contra ordineĭ de lucrurĭ, ce s'aŭ introdusŭ de curênd în aceste localităţĭ şi tot-o-dată rógă pre Prea s-tul Ioakim, ca să intervinĕ pre lôngă locurile competente, spre respectarea elementuluĭ elenicŭ din aceste provinciĭ. Prea sântul Patriarchŭ de Constantinupolŭ a supusŭ casul s-luĭ Sinodŭ şi consiliuluĭ micstŭ, unde s'aŭ elaboratŭ instrucţiunĭ pentru archiereiĭ din aceste eparchiĭ, şi prin care instrucţiunĭ s'a ficsatŭ modul de procedare în diversele circumstanţe şi de altă parte, s'a maĭ luatŭ şi decisiunea, ca să se refereze guvernuluĭ otomanŭ, precum şi ambasadorilor din Constantinupolŭ, rugându-ĭ, să intervinĕ pre lôngă guvernele respective, spre a nu se călca în picióre drepturile naţiuneĭ elenice din aceste provinciĭ.

Aceiaşĭ fóie «Stéoa Orientuluĭ» comunică din Tulcea următórele:

«Prin îngrijirea Metropolituluĭ de Dristra, D. Nicefor, Biserica s-tuluĭ Nicolaŭ din Tulcea, ce sta înkisă de şépte anĭ, din causa opositiuneĭ şi a intrigeĭ schismaticilor, acum s'a deskisŭ, pentru a servi la trebuinţele creştinilor ortodocşĭ. Acéstă Biserică este rădicată cu keltuéla maĭ ales a Elinilor marinarĭ, în onórea s-luĭ Nicolaŭ, apărătoruluĭ marinarilor.

«Din Valachia (România) se comunică, că pre la începutul luĭ Augustŭ se va stabili administraţiunea vlachică (romanéscă) în Tulcea

(1) Numirea veke cuţo-Vlachĭ adecă, Vlachĭ skĭopĭ, Eleniĭ modernĭ aŭ grecizat'o, skimbând'o în Greco-Vlachi. Pre acéstă cale numaĭ se póte esplica numĕrul celŭ mare al Elenilor din peninsula Balcanică.

şi Dobrogea. Vomŭ vedea ce prefacerĭ aŭ să urmeze şi în respectul eclesiasticŭ. Se ḑice că Episcopul de Ismail, Melchisedec, are să primĭască administraţiunea eclesiastică şi a acestor provinciĭ.

2 **Biserica Bulgară.** Principatul Bulgarieĭ dupre scirile posteriόre, are să fie împărţitŭ politicesce în şése circumscripţiunĭ, milităresce în doě şi bisericesce în ḑece Eparchiĭ : 1-a Rusciuculuĭ, 2-a Vidinuluĭ, 3-a Tûrnoveĭ, 4-a Lovceĭ, 5-a Vraceĭ, 6-a Sofieĭ, 7-a Filipopoluluĭ, 8-a Adrianupoluluĭ, 9-a Eski-Zareĭ şi 10-a Şumleĭ. Iar Archiepiscopul Bulgarŭ (Ecsarchul) nu va depinde de Biserica cea mare.

Lectoriĭ noştri sciŭ, că fostul Ecsarchŭ al Bisericeĭ Bulgare pre la începutul resbeluluĭ a fostŭ trămisŭ de cătrě guvernul otomanŭ în ecsiliu împreună cu alte patru persόne din notabiliĭ Bulgarilor. Acum scirile posteriόre ale jurnalelor de Constantinupolŭ ni spunŭ, că prea sânţitul Antim, eliberatŭ din ecsiliŭ, s'a reîntorsŭ la locul seŭ natalŭ, Vidinul, dupŏ ce maĭ ântâiŭ a visitatŭ oraşul patru-ḑecĭ de Bisericĭ.

«Stéoa Orientuluĭ» ni comunică, că actualul Ecsarchŭ al Bisericeĭ Bulgare, D. Iosif, a fostŭ kĭematŭ în Filipupolŭ de cătrě Principiele Donducov Corsacov, însărcinatul din partea guvernuluĭ rusŭ cu organisaţiunea civilă a Bulgarieĭ. Scopul acesteĭ kĭemărĭ a fostŭ, de a face pre Prea Sânţia sa, ca să încépă organisaţiunea eclesiastică a Bisericeĭ Bulgare. Metropola acesteĭ Bisericeĭ va fi Filipupolul.

Tot-o-dată menţionata fόĭe constantinupolitană adaugă, că Prea sânţitul Iosif a fostŭ însoçitŭ în tόtă călătoria sa de cătrě unŭ Archimandritŭ al Bisericeĭ ruse, care ducea cu sine 20,000 ruble din partea s-luĭ Sinodŭ al Bisericeĭ ruse, spre a se avea sumele, necesare la organisaţiunea primară a Bisericeĭ Bulgare.

Ni se maĭ comunica tot de cătrě «Stéoa Orientuluĭ» şi următόrea scire, din oraşul Tulcea :

«Dupŏ ce a venitŭ aicĭ Episcopul Bulgarilor, Climent, posiţiunea creştinilor ortodocşĭ a devenitŭ maĭ rea. Din Bisericile ortodocse ale Eparchieĭ Dristra se rădică cu dispreçŭ antiminsele depre s-tele Mese şi se înlocuescŭ cu altele, ce pόrtă numele prea fericituluĭ Ecsarchŭ. La tronul Archierescŭ de-asupra icόneĭ D-luĭ nostru Iisus Christos se aşéḑă posa Ecsarchuluĭ, 'naintea căriea arde în permanenţă o lumină. Nicĭ o dată ortodocsia nu s'a degradatŭ aşa de mult şi în multe kipurĭ, ca acum. Administraţiunea rusă de aicĭ urmăresce şi pedepsesce abusurile, conform legilor.

Arch. **Genadie Enacénu.**